

LA LLENGUA DE LES RETRANSMISSIONS DELS PARTITS DE FUTBOL

(IB3, TV3 I C9)

Margalida Cladera

1. INTRODUCCIÓ

El treball té com a objectiu l'estudi de la llengua emprada en les retransmissions dels partits de futbol en català i, més concretament, l'anàlisi i la comparació dels usos lingüístics dels locutors de tres canals diferents: Canal 9, IB3 i TV3. Per tant, pretén establir quines són les principals característiques que tenen en comú i quins són els principals trets diferencials de les retransmissions, que es corresponen, a més a més, amb tres dels principals dialectes de la llengua catalana: el balear, el català central i el valencià. Per a l'estudi s'aprofita l'enregistrament d'un mateix partit de futbol –analitzat del principi al final– retransmès pels tres canals, la qual cosa en facilita la comparació. El partit va ser disputat l'1 de desembre de 2007 (14a jornada de la lliga espanyola) pel Futbol Club Barcelona i el Real Club Deportivo Espanyol.¹

2. MARC TEÒRIC

2.1. La llengua de les retransmissions dels partits de futbol

El futbol és clarament l'esport més present als mitjans de comunicació dels territoris de llengua catalana, tant en espanyol, llengua imperant encara en aquest àmbit, com en català. Els mitjans de comunicació escrits especialitzats en esports, i concretament en futbol, varen aparèixer aviat en català amb el triomf i la consolidació d'aquest esport a Catalunya. Segons Faura (2007), la vitalitat i l'èxit de la premsa futbolística del primer terç del segle XX varen contribuir a la formació i a la divulgació d'una primera terminologia per al futbol, que sobretot es basava en el manlleu a l'anglès. La primera publicació esportiva íntegrament en català, *Sports*, nasqué el 1908 i va ser

només el començament d'un període molt prolífic per a la premsa esportiva catalana, durant el qual també varen aparèixer una sèrie de revistes humorístiques esportives (*Xut*, *Pa...nal!*, *Gol!...*). Tot un conjunt de publicacions que va quedar del tot interromput a partir de 1936. Un bon nombre de tecnicismes anglesos que servien per a designar accions, jugades, faltes, etc. s'havien popularitzat durant aquest període. En un primer moment fins i tot es va respectar la grafia anglesa; més tard les expressions es varen anar adaptant a la catalana. En alguns casos aquests anglicismes varen ser substituïts per formes catalanes equivalents proposades pels lingüistes.

La represa no es va produir fins a la transició, amb un protagonisme clar dels mitjans orals pel que fa a la difusió d'una terminologia i d'un model de llengua vinculats al món futbolístic. La primera retransmissió d'un partit de futbol en català es va produir l'any 1976 per Ràdio Barcelona; a la televisió, tot i que les primeres retransmissions començaren el 1982, no esdevingueren regulars fins el 1983. En relació amb el model de llengua que en aquell moment començà a consolidar-se i en concret a la terminologia, s'ha destacat el treball i la influència de Joaquim Maria Puyal, el primer periodista que va fer la locució d'un partit en català. Aquesta nova terminologia es caracteritza pel fet que manté una part dels tecnicismes consolidats abans de la dictadura – bàsicament anglicismes – però representa una certa innovació. Un dels canvis més importants que afecten els termes d'aquest nou model de llengua és el recurs a la metàfora a l'hora de designar els fets i les accions del joc –sobretot sorgeixen denominacions pròpies del camp semàntic de la guerra.

La retransmissió d'un partit de futbol consisteix bàsicament a narrar i explicar les accions i els fets encaminats a fer el gol –centre d'interès del joc– o a evitar que l'equip contrari ho aconsegueixi. Aquest joc

¹ L'elaboració d'aquest treball ha estat possible gràcies al suport de la xarxa de grups de recerca CRUSCAT.

s'allarga durant un poc més de noranta minuts -amb una pausa de quinze minuts que divideix el partit en dues parts- i té com a objectiu final la victòria. En el cas de les retransmissions televisives, aquestes també es troben afectades pel fet que tant els locutors com els espectadors comparteixen unes imatges del partit, que són observades i comentades de manera gairebé simultània, i sovint reforçades amb dades escrites i amb gràfics (alineacions, canvis, informació sobre els jugadors, etc.). Per tant, tota una sèrie de factors extralingüístics condicionen les característiques de la llengua emprada en aquestes retransmissions. En primer lloc la matèria, pel fet que s'hi fa servir una determinada terminologia lligada a l'àmbit dels esports i més específicament del futbol. A més a més, és un missatge que va dirigit a un públic molt ampli i heterogeni, amb graus diversos de coneixement sobre la matèria, i amb uns propòsits que van més enllà de la narració de les accions del partit: també hi ha la intenció d'explicar i analitzar tècnicament les jugades i els fets i, evidentment, la voluntat d'atreure l'atenció de l'espectador, d'implicar-lo en el joc i d'establir-hi uns lligams emocionals.

Un altre tret característic i general de les retransmissions de partits de futbol és que, tot i que sempre hi ha un locutor principal, aquest està acompanyat per una sèrie de comentaristes que intervenen amb menys constància. Normalment el comentarista principal fa el seguiment i l'explicació de les accions del joc i els altres estan especialitzats en determinats aspectes (facilitar dades tècniques, recollir les opinions dels jugadors...). Aquest repartiment de funcions durant el partit va lligat a unes diferències en el model de llengua utilitzat: generalment el comentarista principal és un professional del món del periodisme especialitzat en esports i amb un cert domini del nivell estàndard de la llengua i de la terminologia pròpia del món del futbol. En canvi els comentaristes de suport sovint són antics esportistes o entrenadors, que no han rebut una formació periodística ni lingüística específica i presenten un model de llengua més allunyat de la normativa i amb més formes pròpies del registre col·loquial.

L'ús de registres i de formes lingüístiques d'índole diversa no només s'ha de relacionar amb el fet de trobar un emissor polifònic; també s'ha de tenir en compte que en la retransmissió d'un partit de futbol la locució ha de ser espontània, gairebé totalment improvisada, amb el ritme que el joc exigeix. El llenguatge que s'hi fa servir s'adequa a les necessitats d'una situació en què tant la tècnica com l'emoció són importants i que presenta característiques almenys de tres dels registres bàsics: de l'estàndard, com a acte adreçat a un gran públic amb una certa professionalitat; del col·loquial, per l'espontaneïtat i l'emoció pròpies del joc; i del tècnic, per tractar-se d'una activitat específica del món dels esports. Conseqüentment en les retransmissions es creen textos de diferents tipus, entre els quals destaquen els narratius i els descriptius, com també els explicatius; entre els diversos locutors s'estableixen sovint diàlegs i en alguns casos es produeixen encavallaments fortuïts, perquè dos o més comentaristes comencen a parlar al mateix temps. Les funcions del llenguatge predominants canvien segons el desenvolupament del partit i de la retransmissió i encara que la referencial i l'expressiva són les predominants, en determinats moments són més importants la conativa o la fàtica – aquestes darreres sobretot en relació amb el lligam emocional que vol crear el comentarista amb l'audiència.

El joc exigeix del locutor espontaneïtat, l'adaptació al que pot passar al llarg del partit; l'extensió considerable d'aquest en el temps, com també la mateixa voluntat d'apropament al públic afavoreixen els usos metafòrics del llenguatge, molt sovint lligats al símil bèl·lic, encara que també a altres temàtiques com ara la mort, la religió, els aliments, el món del motor o altres esports.

Els usos col·loquials del llenguatge de les retransmissions poden estudiar-se en relació amb la narració i amb la terminologia. En el primer cas, és on es presenten més diferències entre la llengua del comentarista principal, que bàsicament inclou col·loquialismes en el nivell lèxic, i els comentaristes de suport, que sovint s'acosten a la llengua més

col·loquial també en els aspectes fonètics, morfològics i sintàctics.

2.2. El registre col·loquial de les retransmissions

Els col·loquialismes de les retransmissions són diferents en cada comentarista –l'ús d'unes determinades formes i expressions col·loquials és en bona part el que caracteritza l'estil personal de cada locutor– i fins i tot en cada partit en concret; però hi ha una sèrie de trets bàsics identificables en aquests actes, per a cada nivell de la llengua.

L'estil en els plans textual i sintàctic presenta força trets coincidents en els locutors d'aquest tipus de retransmissions: en són habituals les digressions, els anacoluts, les vacil·lacions, les repeses de tema, les redundàncies, les el·lipsis i les frases inacabades; són fenòmens que s'expliquen per l'espontaneïtat i la improvisació exigides als comentaristes, que també provoquen una tendència a la creació d'oracions i expressions exclamatives i de frases simples juxtaposades, amb un ordre lògic, sovint tematitzades i sense elements superflus. Els canvis de ritme en el joc tenen un reflex en el ritme de la retransmissió; en alguns casos s'han establert convencions amb els espectadors de manera que aquests entenen –ahora que observen–, per exemple, en els moments de més moviment, que la sèrie de noms pronunciats pel locutor són els dels jugadors que toquen i es passen la pilota. Són freqüents les pauses, de vegades relativament llargues, i no sempre coincidents amb pauses exigides per la sintaxi del discurs. Els aspectes relacionats amb l'entonació i la prosòdia agafen una forma molt característica en les retransmissions: hi ha una tendència a les pronúncies emfàtiques, als allargaments dels sons vocàlics i a una entonació ascendent: és important evitar els silencis, implicar l'espectador i, en general, adaptar-se a qualsevol fet imprevist que el joc pot provocar.

En el nivell morfològic de la llengua, un dels fenòmens més usats dels comentaristes és l'ús d'unes formes verbals determinades en contexts en què se n'esperarien unes altres. L'oscil·lació entre temps

verbals –passat, present i futur– és freqüent i sobtada i en alguns casos es produeixen frases que no es podrien considerar gramaticals, encara que en el context de la locució esdevenen acceptables. La resta de trets morfològics identificables amb el registre col·loquial, tot i que no de manera exclusiva, són més freqüents en els comentaristes de suport: les formes de plurals incorrectes (analògiques), els noms amb el gènere inadequat, les formes i les combinacions de pronoms febles no normatives, etc. Els col·loquialismes del pla fonètic són clarament majoritaris en els comentaristes de suport; al costat de fenòmens com dissimilacions o metàtesi es realitzen fonemes i pronúncies no acceptats normativament o no recomanables, i que sovint es consideren castellanismes. De fet, la influència dels estrangerismes és detectable en qualsevol nivell lingüístic tot i que sigui en el nivell del lèxic i de la fraseologia on més visible es fa: en la locució, apareixen manlleus i calcs de formes castellanen en un grau més o menys elevat segons el locutor.

Altres recursos lingüístics i estilístics identificables amb el registre col·loquial configuren l'estil de les retransmissions: l'ús de mots crossa, de modismes i frases fetes, de diminutius... i el recurs a la repetició, la hipèrbole, la metonímia, la metàfora i la comparació (Bassols & Sagarra, 2009).

2.3. El registre col·loquial de la terminologia

La terminologia de les retransmissions futbolístiques s'ha originat i es forma a partir d'elements dels tres registres principals: col·loquial, tècnic i estàndard. Pel que fa al registre tècnic, està compost per dos conjunts principals de paraules i expressions bastant consolidades: els anglicismes (*penal, gol, xut...*) i les formes catalanes (*fora de joc, servei de banda...*). En canvi les formes vinculades als registres estàndard i col·loquial sovint són de nova creació i s'estableixen com a sinònims d'altres existents o per a designar realitats noves.

La majoria de termes del registre estàndard procedeixen de l'especialització de paraules de la

llengua general que en principi no tenien un significat pròpiament de l'àmbit de l'esport; solen aparèixer com a solucions que permeten una locució més rica, amb menys repeticions. En el cas del registre col·loquial, el que es produeix és un intercanvi entre termes futbolístics que passen a denominar realitats en el registre col·loquial de la llengua general, i formes col·loquials de la llengua que adopten un significat propi del món del futbol. Una font important de creació –o adopció– d'aquests col·loquialismes és la metàfora. El resultat n'és una major expressivitat en les retransmissions. De fet, la sinonímia no és una característica pròpia dels llenguatges d'especialitat, però en el cas de les retransmissions dels partits permet un llenguatge més flexible, menys repetitiu, adaptable a les diverses situacions i proper als espectadors.

Per tant el llenguatge de les retransmissions dels partits de futbol presenta característiques i formes dels registres estàndard, col·loquial i tècnic. L'estàndard oral és la base de la locució, especialment del comentarista principal i ens els aspectes fonètics i morfosintàctics, però que tanmateix fa ús de termes propis del món de l'esport i del futbol, la creació i l'adopció dels quals té fonts molt diverses.

3. ANÀLISI DE LA RETRANSMISSIÓ D'UN PARTIT DE FUTBOL PER PART DE TRES CANALS DE TELEVISIÓ.

3.1. TV3

El partit és retransmès per un comentarista principal, Àlex Castells, amb la col·laboració d'una sèrie de comentaristes de suport: Dani Solsona, Carles Rexach, Agustí Alavés i Sergi Albert. Tot i les diferències en l'estil de cadascun dels locutors, a trets generals el comentarista principal presenta un model de llengua amb una sèrie de característiques pròpies d'un registre més formal i un grau de correcció més elevat. La resta de comentaristes s'expressen amb un percentatge molt major de castellanismes i de col·loquialismes (lèxics i morfosintàctics) i, en bona part, presenten

més deficiències en la fonètica. Tal com és habitual, són persones vinculades al món dels esports però no s'han format professionalment com a periodistes: els encarregats dels comentaris tècnics són dos antics jugadors, Carles Rexach (del Futbol Club Barcelona) i Daniel Solsona (del Real Club Deportivo Espanyol) i l'àrbitre Sergi Albert.

3.1.1. El registre de la retransmissió

En la locució de les accions i els fets del partit les diferències en el registre emprat entre Àlex Castells, comentarista principal, i la resta de col·laboradors es fan ben patents. Aquest grup fa un ús constant de formes que no poden encaixar en un registre estàndard de la llengua perquè en general estan marcades com a dialectals i sovint no són reconegudes per la normativa. Això es manifesta en determinades pronúncies, a causa de l'aplicació de lleis fonètiques (metàtesi, caiguda d'un so vocàlic o consonàntic...) o analògiques com en els casos de *[a]lògic* o *[br]itat*.

- En alguns casos aquestes lleis afecten mots d'ús molt freqüent com ara els adjectius *aquet*, *atre*, *dugues*, la preposició *am* o els adverbis *aixís* i *radere*.
- Aquests canvis també s'observen en els verbs amb les pronúncies de *p[u]guer* o *v[u]rem*.

També s'observen trets col·loquials en fenòmens de tipus morfològic com en les formes *hi han* o *sigués*, o en les combinacions de pronoms febles com a «*els hi pot fer una mica de mal*».

En el nivell lèxic i de les expressions també abunden els col·loquialismes: «*més pa que formatge*», «*cul inquiet*», «*de mica en mica*», «*Déu n'hi do, eh!*». Són abundants les construccions pròpies d'un discurs oral improvisat (*vull dir*, *diguéssim*) i els recursos que permeten una major expressivitat i aproximació a l'oient (repeticions, exageracions, comparacions...).

De vegades el resultat és una oració que no seria acceptable normativament des d'un punt de vista

sintàctic, tot i que sí que resulta intel·ligible –a més, sempre hi ha el suport visual: «és una mica suïcidi», «no podíeu imaginant-se», etc.

Àlex Castells aconsegueix un model de llengua molt més proper a l'estàndard en la retransmissió del partit, encara que també se n'identifiquen trets més propis del registre col·loquial. Per exemple, a nivell fonètic, s'observa:

- L'alternança entre les formes del demostratiu *aquet* i *aquest/aquesta*.
- L'ús de les variants on s'ha produït la caiguda –pròpia del dialecte o del registre col·loquial oral– d'un so vocàlic (*pro* per *però*, *cal nar* per *cal anar*) o consonàntic (*a pun* i *valen* per *a punt* i *valent*).
- Els allargaments de sons (la pronúncia continuada d'un mateix so) amb la intenció de posar èmfasi i emoció en determinats missatges es produeixen especialment sobre les vocals, i en el cas de les consonants s'observa sobretot en les paraules que contenen el so vibrant [r]: *part*, *balear*, *sortit*, etc.

Pel que fa a la morfologia:

- Generalment el comentarista adopta les formes verbals normatives i es diferencia de la resta de locutors perquè no fa ús de determinades variants col·loquials/dialectals: fa servir *ha estat* (i no *ha sigut*); «*hi ha* tants periodistes» (i no *hi han*).
- Pel que fa a l'elisió de la vocal de l'article, la preposició o els pronoms que precedeixen els mots començats en vocal, hi ha una certa vacil·lació; tot i que en general no pronuncia la vocal (*l'àrbitre*, *d'hora*), hi ha casos, sobretot davant mots femenins, en què no fa l'elisió: «la opinió». Davant mots femenins començats per [i] o [u] àtones tampoc no sol fer elisió: «la imatge», «la insistència». Aquest fenomen en bona part es pot explicar

per les pauses –no sempre coherents des d'un punt de vista sintàctic– i els canvis sobtats que es produeixen en l'intent improvisat de seguir el joc, que és probablement també la causa que no es realitzi en determinats casos la contracció de la preposició i l'article: «*per el* públic», «Després *de el* primer pal».

- Cal dir que en l'ús dels pronoms febles es detecten algunes errades com a «el gol que *el* permeti tornar...» o a «era per dir-*li* als jugadors que...».

En la retransmissió del joc es creen estructures sintàctiques que no sempre es poden considerar acceptables des d'un punt de vista normatiu.

- Hi són abundants les aposicions, les oracions incompletes (amb un element necessari elidit) i les acumulacions de sintagmes: «I acció afortunada que ha acabat amb el refús de Valdo»; «L'Espanyol obligat a remuntar»; «Touré, amb Xavi, el centre d'operacions del Barça».
- Hi ha una tendència a la creació d'oracions breus amb el subjecte en posició final: «servirà de porteria Víctor Valdés»; «Ha protegit bé Andrés Iniesta».
- Destaca l'ús sovintejat de la doble negació en casos com «Ningú no hi estava d'acord», que és característica del registre formal (no és gaire habitual en el discurs oral).

En el camp del lèxic, de l'expressió i de l'estil és on els trets propis del registre col·loquial tenen més pes, exigits per l'espontaneïtat de la retransmissió i per la voluntat de crear un vincle emocional amb l'espectador. Tot i que la locució d'Àlex Castells és més fluïda i mostra un estil més definit i coherent que en el cas dels comentaristes de suport, no es pot identificar tampoc amb un model de llengua estàndard oral. D'una banda, es defineix per una sèrie d'alternances:

- El comentarista, d'entrada, elabora un discurs que canvia constantment de la tercera persona –quan descriu les accions del joc–, a la segona persona singular –quan s'adreça a un altre comentarista– i plural –quan vol captar l'atenció dels espectadors, que reben el tractament de *vostès* (i per tant es fan servir formes verbals en tercera persona). Determinades expressions freqüents són conseqüència també d'aquesta intenció fàtica amb el públic, principalment *atenció* i *compte*.
- Una altra alternança es produeix entre els temps verbals de passat, present (predominants) i futur, de vegades dins una mateixa oració: «Ho intentava Riera, sense massa fortuna, pot tenir una segona oportunitat»; «Compte, perquè Messi té espai, haurà de frenar-lo Clemente»; i una sèrie d'adverbis de temps són molt freqüents en la locució, especialment *també*, *ara*, *ja*, *abans* i *encara*.

Són diversos els recursos emprats per aconseguir una expressió clara i efectiva sense fer un abús de la repetició de determinats mots que, per exigències del joc, han d'aparèixer constantment:

- Són freqüents les alternances entre *duel/derbi*, *camp/terreny de joc*, *presidents/màxims* *mandataris*, *demanar/reclamar*, *seguidors/afició*, *espanyol* o *espanyolista/perico*, *córner/cantonada*, *part/temps*, etc. Altres vegades, però, la repetició és emprada com a recurs per augmentar l'emoivitat del discurs: «El Barça toca i toca, la toca i la toca»; «A punt, a punt, a punt de fer el segon!». Algun cop, no és una repetició cercada sinó una conseqüència de l'espontaneïtat en la locució: «com a mínim conviden a un mínim optimisme».
- Les perífrasis són un altre dels grans recursos expressius; de vegades es fan servir com a aposicions, per fer aclariments o per retardar el ritme de la retransmissió, i d'altres substitueixen mots i n'eviten d'aquesta

manera una repetició excessiva: una de les més freqüents és la que utilitza el gentilici o el topònim referent a un jugador o a un altre participant del joc (o alguna altra característica que el defineixi, com ara l'edat, la posició en què juga, etc.): «intent de rematada de Carles Puyol, ha xutat amb força, amb contundència, el capità barcelonista»; «Bojan, el de disset anys»; «era sobre l'autor del gol, sobre Andrés Iniesta»; «Li reclamen a aquest home, al càntabre Pérez Burrull».

La majoria dels recursos emprats amb aquesta finalitat d'acostament a l'espectador i d'augment de l'emoivitat en el seguiment del joc són identificables amb la part més col·loquial de la llengua. Pel que fa als usos metafòrics o no literals del llenguatge, d'una banda, a la retransmissió s'identifiquen una sèrie de termes futbolístics que s'han format a partir de la fixació d'una expressió metafòrica, de vegades relacionada amb els temes de la mort i de la guerra. Per exemple, termes que fan referència a accions del joc com *atac*, *contraatac*, *encaixar*, *fer el barret*, *fer la bicicleta*, *fer un túnel*, *penjar la pilota*, *pentinar la pilota*, *rematada*, *rematar*; i un que fa referència a un rol en el joc com és *capità*.

«molts homes en atac»

«després del cop tan fort d'encaixar el gol tan ràpidament»

«li ha fet el barret a Zabaleta»; «busca el barret Àngel Martínez»

«li fa el túnel a Touré Yaya»

«Riera penja la pilota»

A més a més dels termes reconeguts com a tals per les institucions encarregades de regular la terminologia (Termcat), hi ha tot un seguit de mots i expressions – de caràcter metafòric – molt freqüents en la retransmissió del partit que també fan referència a accions o realitats del joc, una bona part de les quals provenen de l'àmbit de la mort i de la guerra. És el cas de mots que designen accions com *engaltar*, *escomesa*, *estavellar*, *etzibar* o *remuntar*.

«L'ha engaltat molt malament»

«L'ha estavellat al cos de Rafa Márquez»

«Ha etzibat un cop amb la cama esquerra
horrorós»

Entre els substantius destaquen *duel* (emprat com a sinònim de *derbi*), i *planter* i *pedrera*.² També tenen una interpretació metafòrica els noms que serveixen per a designar els jugadors o l'afició d'un dels equips: *pericos* o *periquitos*.

D'altra s'observen una gran quantitat d'usos no literals de mots i expressions que, no d'una manera tan fixada, permeten descriure el joc amb una major expressivitat. Bona part d'aquestes expressions es relacionen directament amb el camp semàntic de la mort i de la guerra. Per exemple, un grup important d'aquestes aprofita mots com *perill*, *mal* o *cop* per fer referència d'una manera hiperbòlica al fet o al risc que una jugada sigui determinant en el joc:

«Et pot fer molt de mal, no»; «Aquí pot fer mal el Barça».

«Això pot ser perillós»; «Mira aquesta jugada, que pot ser perillosa»

«després del cop tan fort d'encaixar el gol tan ràpidament»; «ha estat un cop baix»

«és una mica suïcidi»

«l'Espanyol dona símptomes de recuperació després de cinc deu minuts grogui»

«habitualment és letal en aquestes latituds el capità de l'Espanyol»

També es parla dels *obstacles* en el joc, dels jugadors de l'equip contrari com a *rivals* i dels de l'equip propi com a *còmplices*, de les *operacions* i les *maniobres* en el joc, etc.:

«Torna a buscar un còmplice en la figura d'Andrés Iniesta»

«El rival és ben complicat»

«Deixa enrere el primer obstacle»

«Toure amb Xavi, el centre d'operacions del Barça»

«bona maniobra»

Finalment, durant el partit els jugadors, com si participessin en una guerra, *s'esperonen*, *eliminen* altres jugadors, *guanyen terreny* a l'altre equip i formen *muralles* d'homes:

«Elimina un home de mig-camp»

«L'Espanyol li va guanyant terreny al Barcelona»

«És una autèntica muralla la que té el Barça aquí darrere»

«El gol de Coro els ha acabat d'esperonar»

Un altre camp semàntic que serveix de base per a la creació de metàfores en el llenguatge de la retransmissió és el del món del motor i de la velocitat:

«Ha de posar fre de mà ara el Barça»

«Posa la directa Abidal, ha hagut de frenar-se perquè avançava tot sol»

«recta final del partit»

«com qui s'estampa contra una paret»

De vegades s'aprofita el recurs a la personificació dels equips, que són tractats com si fossin éssers animats:

«S'estava menjant el Barça»

«L'Espanyol mossega»

«Si el Barça s'adorm una mica»

«Al final el Barça agafa aire»

El contrast entre fred i calor i els significats que s'hi associen també serveixen per a descriure l'ambient i les situacions del partit:

«com s'ha encès el jugador argentí»

«s'està caldejant l'ambient a Montjuïc»

² *Planter* i *pedrera* són emprats com a sinònims: el primer és la forma genuïna catalana i el segon és un calc del mot castellà equivalent *cantera*. Durant la retransmissió també s'usa l'expressió "la masia" com a equivalent a les dues anteriors.

La resta d'usos metafòrics que es poden observar al llarg de la retransmissió aprofiten elements de camps semàntics diversos amb propòsits expressius clars. Algunes vegades es pretén remarcar la vàlua d'un o d'un grup de jugadors (o fins i tot de la pilota) o el mèrit d'una jugada:

«equip de gala»
«Bojan, el de disset anys, disset anyets, és un angelet»
«quatre monstres»
«en la figura del desgriador: quan una cosa està encallada, apareix Messi i tot resolt»
«El tresor més preuat, la pilota»
«Ha regalat en safata d'or, el gol, a Andrés Iniesta»

L'exageració o la hipèrbole és un component important de molts d'aquests usos no literals del llenguatge, algunes vegades mitjançant una comparació:

«s'ha enganxat com una paparra Erik Abidal»
«corre i corre l'argentí, com una fletxa!»
«segur que les idees li passen pel cap a una velocitat *endemoniada*»
«la pilota ha sortit foradant el pal»
«Però aquesta l'ha tocat amb l'ungla»

I encara s'hi detecten algunes metàfores més que, al cap i a la fi, serveixen per enriquir l'estil de la locució. Així, per exemple, s'anomena «gol matiner» el gol marcat al principi del partit; es parla del resultat com «la renda que manté en el marcador»; i s'explica que un jugador «ha trobat l'esquerda, ha rematat a gol» o que «ha pispat la cartera Moisés Urtado».³

Un darrer conjunt d'expressions en què es fa un ús no literal dels mots és el format per les dites, en general de caràcter popular i bastant fixades:

«Doncs Valverde busca aire fresc»
«L'àrbitre ha de filar molt prim per veure els jugadors»
«S'han recuperat del gerro d'aigua freda de l'inici del partit»
«Jo crec que és cul inquiet»
«Ho té magre»
«Cal anar per feina»
«Ve del cel aquesta pilota»
«Aquesta vegada ha tirat pel dret Leo Messi»
«L'Espanyol ha recuperat les energies»
«Ha desequilibrat la balança»
«Ha tret petroli d'aquesta situació compromesa»
«La processó va per dins»
«Li han fet figa les cames»

Finalment, les característiques del model de llengua emprat per Àlex Castells també s'expliquen per la presència de certs trets dialectals:

- Per exemple, tal com és habitual en el dialecte central, no es produeix la concordança entre el participi i el seu antecedent: «la primera, ja l'hem *destacat*»; «Però aquesta l'ha *tocat* amb l'ungla».
- Els adverbis «dins», «sota» «davant», van seguits de la preposició «de» i en el darrer cas també apareixen les construccions «davant seu».
- L'ús de l'article personal és vacil·lant: sobretot hi ha una tendència a usar-lo a principi d'oració («El Sergi...», «L'Ernesto...») però no sol emprar-se en les oracions que segueixen l'ordre sintàctic de verb-objecte-subjecte, que són predominants («La baixa Luis Garcia...»).
- Es produeix l'ús exclusiu de les formes del dialecte central en molts casos en què podrien alternar amb possibles sinònims com «buscar», «saltar», «últim», «nit» i de formes pròpies del dialecte com «dempeus»,

³ Aquesta darrera expressió és clarament un calc de l'expressió equivalent castellana.

«samarreta» o el sistema d'anunciar l'hora: «a dos quarts de nou».

después, bueno, tonto, cansanci, fallo, metros, per lo tant, a lo millor, tenir que, haver-hi que, donar-se bé, donar la sensació, l'ús d'estar en lloc de ser («està claríssim»). I d'altres específics de la terminologia del futbol com pas-pase, centro, delanter.

3.1.2. La correcció de la retransmissió

La fonètica només assoleix un grau de correcció relativament elevat en el cas del comentarista principal. La claredat i l'agilitat en la retransmissió del partit varia en cadascun dels locutors però d'entrada i en general no té la mateixa qualitat que en el cas del comentarista principal.

- Fonèticament se'n detecten pronúncies i sons considerats incorrectes –d'influència castellana– com ara la pronúncia apitxada, el so d'essa sorda en comptes del corresponent sonor a començament de paraula ([s]ero), algunes eles castellanques, etc. Un altre tipus de castellanismes afecta l'accentuació de paraules (com a *cánvia* en lloc de *canvia*).
- Pel que fa a la morfologia es detecten casos en què s'ha elidit un pronom feble («doncs no sé») o es fan servir formes incorrectes («impedir-lis el pas»). També hi ha casos en què no s'utilitza la forma adequada del gènere femení («una de dos»; «dos jugades») o no s'elideix la vocal de l'article davant paraula començada en vocal («la ocasió»). El «lo» neutre és emprat només pels comentaristes de suport.
- Altres castellanismes freqüents en els comentaristes secundaris són els sintàctics: construccions com «al no jugar», «donava la sensació de que el», «poc a poc», etc. Destaca l'ús excessiu de la perífrasi formada a partir d'estar seguida d'un gerundi, en casos on no es correspon amb un significat de duració o progrés: «està tenint més la pilota que el Barça»; «m'està agradant l'Espanyol aqueta segona part molt».
- Finalment, abunden els castellanismes de tipus lèxic: *ademés, algo, pues, puesto,*

Àlex Castells presenta un model de llengua molt més d'acord amb la normativa. Fonèticament, a trets generals, només en destaca la pronúncia del so d'ela castellana–propi del sistema fonètic del castellà–; la resta de trets es poden identificar amb les característiques fonètiques pròpies del dialecte del català oriental, específicament central. Pel que fa a la correcció i a la genuïtat del model de llengua emprat a nivell morfològic, se'n poden esmentar alguns casos amb un mal ús del sistema de pronoms febles: «només perquè es facin una idea».

La quantitat de castellanismes en el camp lèxic és proporcionalment molt menor que en el cas dels comentaristes de suport, però també s'hi identifiquen:

- Algunes paraules i expressions no acceptades per la normativa com *nano* (usat amb una intenció de proximitat i familiaritat, referit a un jugador molt jove del planter) o *disfruteu*.
- L'ús d'estar per ser («no estarà per tant a la Romareda») i també casos d'estar seguit de gerundi sense significat de progressió («quin bon partit estem vivint avui a Montjuïc»).
- Paraules usades de manera incorrecta, amb un significat condicionat per l'equivalent espanyol: «sense massa fortuna», «no hi ha manera que ningú li tregui la pilota».
- Expressions que són calcs simples de les castellanques com «pels pèls», «tarda més del compte» o «no n'hi ha per menys». D'altres són més acceptades globalment en el món dels mitjans de comunicació tot i que se'n pot discutir la genuïtat, com l'expressió «molt bona nit» en les salutacions inicials als espectadors.

TAULA 1. Característiques lingüístiques de la retransmissió de TV3

<i>Comentarista principal</i>	Àlex Castells.
<i>Trets fonètics col·loquials</i>	Elisió sons vocàlics i consonàntics: <i>pro</i> (però), <i>valen</i> (<i>valent</i>).
<i>Elisió (normal) de la vocal dels clítics</i>	Generalment sí, però amb vacil·lacions.
<i>Usos col·loquials dels pronoms febles</i>	En alguns casos.
<i>Usos castellanitzants dels pronoms febles</i>	Puntuals.
<i>Ús de l'article personal</i>	Vacil·lant (<i>el</i> , <i>l'</i>).

3.1.3. La terminologia del futbol

En el camp de la terminologia és probablement on hi ha més coincidències entre la llengua de tots els comentaristes. A trets generals es poden destriar els mots o expressions procedents d'un manlleu i els que s'han creat a partir del sistema lingüístic del català. Té molt de pes la gran quantitat d'expressions metafòriques que s'han creat per a designar accions i fets propis del joc, especialment les vinculades al camp semàntic de la guerra i de la mort.

Entre els comentaristes de suport són freqüents mots com *risc*, *perill*, *mal*, *cop* o *atac*. Fan servir anglicismes no acceptats com a termes catalans com *fair play* ("joc net"), que fa referència a una conducta adequada i correcta durant el joc. Ara bé, a part de l'ús de certs castellanismes, la majoria de termes coincideixen amb els que fa servir la veu principal durant la retransmissió.

Així, durant la retransmissió, són normals o freqüents una sèrie de termes acceptats pels organismes encarregats de regular la terminologia dels llenguatges d'especialitat.⁴ Per exemple per a les accions realitzades i per als verbs apareixen: *atac*, *aturar-aturada*, *centrada*, *colpejar*, *contraatac*, *control* (de pilota), *cop de cap*, *córner*, *desmarcar-se*, *diagonal*, *encaixar*, *falta*, (fer) *el barret*, (fer) *la bicicleta*, (fer) *el túnel*, *finta*, *fintar*, *interceptar*, *jugada*, *marcar*, *passada* [directa], *penjar la pilota*, *pentinar*, *pressionar*, *puntada* (de peu), *rebre* [de], *rematada*, *servei de banda*, *servei de porteria*, *toc de pilota*,

triangulació, *xut*, *xutar*. I la locució adverbial *al primer toc*.

Altres termes fan referència a objectes o càrrecs/funcions com: *àrbitre*, *capità*, (*línia de*) *demarcació*, *frontal*, *línia de fons*, *punt de penal*, *segon pal*, *travesser*.

En algun cas es pronuncien formes amb canvis respecte de les expressions reconegudes oficialment: *Servei des de la cantonada*, en lloc de la forma equivalent acceptada pel Termcat, *servei de córner*. De vegades es fa servir la forma –no acceptada– que coincideix amb una altra llengua, especialment l'espanyol: *dribling* i no *driblatge*; *a la mitja volta* i no *rematada de mitja volta*. Es produeix una alternança entre *rebuig* (sí acceptada pel Termcat) i *refús*, no reconegut, per tant, com a propi del llenguatge del món del futbol. Tampoc no és reconeguda pel Termcat la forma *migcampista*.

Altres formes molt freqüents que no es consideren termes perquè formen part de la llengua estàndard tot i que són molt emprades per explicar el joc són verbs com *aguantar*, *anar-se'n*, *anticipar-se*, *atrapar*, *avançar-se*, *baixar* [la pilota], *cedir*, *deixar enrere*, *desviar*, *empaitar*, *enviar*, *executar*, *frenar*, *perseguir*, *recuperar*, *saltar*, *sortir-se'n*, *superar*, *tocar*; i els noms *acció* [individual], *assistència*, *empat*, *enviament*, *maniobra*, *obertura*, *obstacle*, *opció*, *rival*.

Les expressions metafòriques permeten una certa innovació i en alguns casos es fan servir per evitar repeticions o aconseguir un llenguatge més ric i expressiu. Així per exemple, del camp de la guerra i de la mort s'extreuen paraules amb un significat que s'adapta a aquest esport i que permeten alternar entre

⁴ Termcat. Centre de terminologia. Diccionari de futbol. <www.termcat.cat>.

derbi i duel; tir a porteria i rematar/rematar a gol; escomesa i atac; recuperar i remuntar; protegir i defensar; salvar, defensar i aturar.

3.2. IB3

El comentarista principal de la retransmissió del partit és Antoni Terrades, que està acompanyat d'un grup de comentaristes de suport especialitzats, en principi, en determinades funcions: a peu de camp hi ha Patty Sogas i els encarregats de l'anàlisi tècnica són Raúl Pareja i Jordi Abel. En aquest cas no hi ha unes diferències molt marcades entre la llengua del comentarista principal i la de la resta de locutors. En bona part presenten un model identificable amb una varietat oral estàndard del català, tret d'un cas en què, sobretot a nivell fonètic i morfosintàctic, el comentarista de suport s'allunya més de la normativa i no assoleix el mateix grau de formalitat. Es tracta del participant en la retransmissió no com a especialista en el món periodístic –futbolístic– sinó com a antic jugador professional, concretament del Reial Mallorca. El conjunt, a més a més, es caracteritza pel fet que les diferents veus pertanyen a varietats dialectals diverses tot i que sigui la balear la predominant.

3.2.1. El registre de la retransmissió

El primer que destaca de la retransmissió és la varietat dialectal entre els comentaristes; això explica que s'hi detectin trets identificables amb el registre col·loquial de diferent mena segons la procedència del locutor. Pel que fa als comentaristes de suport, Patty Sogas i Jordi Abel presenten un conjunt de formes pròpies del dialecte central del català. Raúl Pareja se'n diferencia pel fet que fa servir la varietat balear, amb unes determinades característiques a conseqüència d'un intent d'aproximació a l'estàndard i que molt sovint són oscil·lants.

A nivell fonètic s'observen pronúncies causades per la caiguda d'un so vocàlic o consonàntic, per assimilacions, monoftongacions, etc.

- Per exemple, en el cas de Patty Sogas, la caiguda del sons [t] i [p] a final de mot (*mol* per *molt*; *cam* per *camp*) i pronúncies com *pro* per *però* o *aquet* per *aquest*.
- En canvi Raúl Pareja mostra trets com les monoftongacions, en general de grups àtons (*v[o]rem*, *g[o]rdar*) tret del cas de *q[ɔ]lque*, assimilacions com *hom[o]*, pèrdua de la vocal final del grup *-ia* (*diferènc[i]*), tancament del so neutre en [i] (*n[i]rviós*), etc.
- Altres trets fonètics generals entre els locutors són pronúncies com *m[i]tat*, l'oscil·lació en l'ús de les essos sorda i sonora en determinades paraules com *pre[z]ió/pre[s]ió...*

Del pla morfosintàctic destaca sobretot que:

- Tot i que majoritàriament els comentaristes fan servir l'article general–propi de la varietat estàndard del català–, l'ús de l'article salat es realitza en alguns casos, sobretot per part del locutor mallorquí («*sa* bona imatge», «*ets* homos») però també puntualment per part de Patty Sogas («*es* número de *sa* camiseta», «*es* quatre *des* vint-i-quatre»).
- També hi ha oscil·lació en l'ús de l'article personal («*l'*Iniesta i *el* Messi», «*en* Riera», «*Ronaldinho* surt»).
- Es fan servir algunes formes verbals no acceptades per la normativa i que sovint reben la marca de dialectals com *sebre* (per *saber*) i apareixen diverses formes nominals en diminutiu (*miqueta*, *calladets*).

A nivell del lèxic i de les expressions moltes formes i diversos recursos impliquen un acostament al nivell col·loquial:

- Es fa ús de la repetició més o menys voluntària («és molt, molt, molt complicat d'aturar», «l'inici, pel bon inici», «o fins i tot de posar mala cara, fins i tot reia i tot»).

- També de figures com la metàfora, la hipèrbole, la comparació i altres, d'una sèrie d'expressions populars, que contribueixen a una major expressivitat del discurs: «Déu n'hi do, Déu n'hi do!», «un pèl estrany», «me podria banyar i dir...».

En conjunt destaca el fet que entre les veus dels diversos locutors es produeixen sovint encavalcaments perquè dos del conjunt comencen a parlar alhora.

Antoni Terrades fa servir un model de llengua que implica un acostament a una varietat estàndard del català però que tanmateix participa de trets identificables amb registres més col·loquials, d'una banda perquè en la seva retransmissió cerca el constant contacte amb el públic –ha de crear emoció, mostrar emotivitat–, d'altra banda perquè hi ha una certa presència de formes dialectals que no sempre són reconegudes o acceptades com a pròpies d'un registre formal. En el camp fonètic el comentarista principal assoleix un cert grau de correcció i de formalitat. Potser el que més destaca és:

- Certes pronúncies, de vegades oscil·lants, sobretot pel que fa a les essés i als sons palatals com a *pre[z]ionava*, *sorte[ɟ]am*; d'altres de dialectals, marcades com a col·loquials com a *ni[ɣ]ú*.
- Dins els fenòmens del vocalisme s'observa la monoftongació del diftong àton *ua* (*c[o]ranta*, *g[o]nyés*, *g[o]rdarà*), encara que amb excepcions (també *q[wa]ranta*); el tancament d'una vocal en certs contextos dins la paraula (*n[i]rvis*); i l'elisió de determinats sons vocàlics en la fonètica sintàctica com a «no hi ha pogut'ribar» o a «se pot'ver fet mal».
- També apareix com a conseqüència pròpia de la fonètica sintàctica (tret dialectal) un so [n] entre la preposició *a* i una paraula començada amb un so vocàlic («*an* aquesta jugada»).
- A més dels habituals allargaments dels sons vocàlics en els moments de més tensió o emoció, es produeix l'allargament de

consonants com la [l] final (*individual*, *penal*) i la [r] (*part*).

En relació amb la morfologia verbal, l'estil del locutor es caracteritza principalment per l'ús de determinades formes pròpies del dialecte balear –bona part de les quals són reconegudes com a formals:

- Fa un ús abundant de verbs com *provar*, *intentar* i sobretot *fer* que li serveixen per referir-se a accions ja esmentades que no ha de repetir: «Recupera l'Espanyol, no, finalment ho fa el Barça».
- En general hi ha concordança del participi amb el seu antecedent «l'ha *tenguda* Riera», «la pilota, l'ha *tocada* amb el cap Valdo». Però se n'observen algunes excepcions, com també usos de formes i temps verbals inadequats, com en l'oració «l'*havia* d'haver passat abans» (referint-se a la pilota) o a «*I torna* a sentir-se els crits de l'afició espanyolista».
- Es realitzen algunes pronúncies en què no s'elideix la vocal neutra de l'article, la preposició o el pronom feble: «El conjunt *de* Ernesto Valverde»; davant [i] o [u] àtones sovint tampoc s'elideix la vocal de l'article («*la* imatge»), però no sempre («l'indignació»).
- Els díctics –indicadors del vincle de la locució amb el suport visual del joc– són molt freqüents, especialment *aquí* i el demostratiu *aquest*: «fins *aquí*, *aquesta* prèvia del partit», «s'han reunit *aquí* per viure *aquest* derbi català».
- L'ús de l'article personal no és sistemàtic: en general se'n prescindeix («fa màgia avui Messi», «Iniesta envoltat de contraris»), però hi ha casos en què apareixen les formes habituals en els dialectes balears *en/na*: «Ha tocat *en* Xavi», «*En* Raúl Tamudo».

Pel que fa a la sintaxi:

- Tal com és habitual en aquest tipus de retransmissions hi ha una forta tendència a crear frases amb el subjecte al final: «Posa la punta de la bota Raúl Tamudo».
- No són estranyes les oracions que s'haurien de considerar agramaticals, amb un element elidit, les quals de vegades resulten especialment emfàtiques: «Quins dos esquerrans, avui, sobre la gespa de Montjuïc», «Iniesta envoltat de contraris», «Recordau guanya el Barça».
- El ritme de la retransmissió explica que també s'originin frases amb faltes de concordança com a «i això està posant molt nerviós a l'afició de l'Espanyol».
- Les aposicions són molt abundants, encara que esdevinguin repetitives –la qual cosa s'explica per la seva funció, en determinats moments, d'alentir la locució: «el manacorí, Albert Riera»; «per un home de Manacor, Albert Riera».
- Un altre tret de moltes oracions és que sovint són interrompudes, inacabades o seccionades amb pauses no exigides o explicables des d'un punt de vista sintàctic: «La pilota // més encara // per endavant per Luís García»; «Luís García // serà // el que faci efectiu aquest llançament».

Pel que fa al lèxic, l'expressió i l'estil, com que és el camp que més permet el joc al locutor a l'hora de resultar prou expressiu o emotiu, amb la necessitat de fer-ho espontàniament, és on més conviuen formes de diferents registres, formals i col·loquials.

- Antoni Terrades té la necessitat d'haver d'explicar el joc en tercera persona i de canviar a la segona persona quan ha d'adreçar-se als altres comentaristes o al públic. En aquest darrer cas es produeix una incoherència en el tractament: en general s'hi fan servir formes en segona persona del

plural («Ja ho sabeu», «Recordau») però hi ha una alternança amb formes en segona persona del singular, de vegades en un mateix discurs: «Vols veure bé el partit? Ja ho saps! [...] I veureu el futbol per IB3...». I fins i tot hi ha algun ús puntual de la tercera persona del plural, i per tant es tracten els espectadors de *vostès*: «avui recordin». Les expressions més freqüents per captar l'atenció del públic són *alerta* i *atenció*.

- El locutor també es mou entre formes en passat, en present (predominants) i en futur («Bojan intentava jugada individual», «i recupera l'Espanyol», «cercarà la rosca»), i els canvis d'un temps a un altre poden ser sobtats: «l'argentí es traurà la pilota de damunt, ho fa amb una passada per Bojan». I són molt freqüents una sèrie d'adverbis i de locucions adverbials temporals, sobretot *ara/ara mateix*, *abans*, *avui*, *fins aquí*, *de moment*, *sempre*, *encara*, *també*, *de nou...*

La necessitat de fer referència constantment a unes mateixes realitats explica el recurs a la sinonímia (de vegades és una perífrasi el recurs alternatiu):

- Són habituals els grups de sinònims: *els dos presidents/les directives*, *pericos/blanc-i-blau/espanyolistes*, *barcelonistes/culers/blaugrana*, *guanyar/dominar en el marcador*, *conjunt/equip*, *pilota/esfèric*, *planter/equip filial*, *ara/en aquests instants*, *reclamar/demanar*, *derbi/duel*, *ràpid/aviat*, *entrenador/tècnic*, *oportunitat/ocasió/opció*.

La repetició, però, també pot ser un recurs per intensificar l'emoció o la tensió en la retransmissió de les jugades com a «Arranca el partit, arranca l'emoció, arranca la millor lliga del món», «A punt, a punt, a punt de fer mal l'Espanyol», «Què ha fet, què ha fet, què ha fet, què ha fet!» o el cas més habitual «Gol, gol, gol, gol, gol...». I és fàcil, a més, que aparegui com a resultat de la

improvisació, sense voluntat: «com ja va passar dimarts passat».

- El recurs alternatiu a la repetició és la perífrasi que serveix per a fer referència a persones (amb un gran ús de topònims i gentilicis), objectes o accions («el conjunt d'Ernesto Valverde», «El de Manacor prova el xut»), de vegades com a aposició: «el mateix Zabaleta, l'exjugador de San Lorenzo», «cap a Bojan, el jove de desset anys», «Carles Puyol, el capità del Barça».

Molts dels recursos que enriqueixen la locució i en bona part configuren l'estil personal d'Antoni Terrades pertanyen a un nivell clarament col·loquial de la llengua:

- L'ús d'augmentatius i de diminitius: «quina sortada», «quin xutàs», «falta claríssima», «la passada llarguíssima», «desviadíssim», «homenet», «golet».
- Expressions i fórmules pròpies dels registres més informals: «amb una bona rialla», «Quina jugada de Leo Messi i quina assistència!», «es traurà la pilota de damunt», «tirarem cap a ca nostra», «no perd temps l'equip que», «només li faltaria això», «Ara ha badat la defensa del Barça», «no té aturall aquest partit», «una darrera l'altra», «es passeja per davant la porteria».

Una altra manera de resultar original i d'impactar l'espectador és a través de recursos estilístics com la metàfora. Entre els termes futbolístics formats a partir de la fixació d'una expressió metafòrica—amb un rerefons bèl·lic o d'una altra mena— apareixen, per a designar accions: *atac* i *atacar*, *contraatac*, fer el *globus*, *penjar la pilota*, *pilota morta*, *rematada*. I *capità*, que fa referència a la funció concreta d'un dels jugadors de l'equip.

«Ara qui ataca és el Barça»; «I comença a construir l'atac el Barça»

«Cercava la rematada Yaya Touré»

«La pilota queda morta dins l'àrea»

«Andrés Iniesta fa un globus per damunt Zabaleta»

«Nova pilota penjada»

El grup de mots i expressions d'origen metafòric que designen accions i realitats del joc sense que es considerin pròpiament terminològics, també s'han format a partir d'elements provinents de camps semàntics diferents. Pel que fa a les accions, apareixen les formes *conduir la pilota*, *fer el llit*, *fer la rosca*, *llançar-se a la piscina*, *robar la pilota*:

«conduir aquesta pilota»

«robar la pilota»

«No hi ha res... piscina del brasiler del Barça»; «És una piscina, Raúl, com la que tens a ca teva»; «Messi ha vist una piscina enorme i aquí la tenim»

«A peu canviat, com es diria, cercarà la rosca»

«Ha fet el llit, com es diu comunment, sobre Dani Jarque»

Entre els que concretament tenen a veure amb el camp semàntic de la guerra apareixen *estavellar*, *lluitar* i *impactar*. També el substantiu *duel* (emprat com a sinònim de *derbi*). Altres noms amb un origen metafòric són *perico* i *periquito*, i el substantiu *planter*:

«Ha impactat en el cos de la defensa»

«La lluitava Moisés Hurtado»

«i el seu xut que s'estavella directament a l'esquena de Dani Jarque»

«Dos equips que aposten pel seu planter, pels equips filials»

Sí que es relacionen majoritàriament amb el camp semàntic de la guerra i de la mort tota una sèrie d'expressions que serveixen per augmentar l'expressivitat i sobretot l'emoció durant la retransmissió. Són aquelles que volen fer present el *perill* i el *risc* de les jugades i que aprofiten aquest tipus de nocions d'una manera exagerada:

«sense perill per l'Espanyol»; «falta molt perillosa»; «les jugades amb més perill»

«A punt, a punt, a punt de fer mal l'Espanyol»; «si vol fer mal a un Barça»; «Ha evitat mals majors per la porteria de Carlos Kameni»

«li té moltes ganes al Barça»
 «És un suplici pel lateral de l'Espanyol haver de cobrir an aquest home»
 «S'ha jugat es cap»
 «Ha perdonat el Barça ara!»
 «De moment no hi ha cap disgust»
 «lluitarà a mort»

Com si cada equip fos un exèrcit, es parla de les *files* que formen i del seu *arsenal* o les seves *armes*. El conjunt de jugadors actua a *cop de corneta* i tant pot anar a la *càrrega* o fer un *cop d'esperó* com donar *treva* a l'altre equip. Els jugadors de l'altre equip són tractats com a *contraris* i com a *baixes* els que s'han lesionat i no poden participar en el joc:

«files de l'Espanyol»
 «una de les altres armes»
 «Surt de nou l'Espanyol, amb tot l'arsenal»
 «Segueix a la càrrega l'Espanyol»
 «i recupera l'Espanyol a toc de corneta»
 «donarà una mica de treva a l'Espanyol»
 «Té fins a vuit baixes»
 «Iniesta envoltat de contraris»

El món del motor i de la velocitat també és aprofitat a l'hora de crear expressions metafòriques en el seguiment del partit:

«condueix Jarque» «Albert Riera condueix el contraatac»
 «que podrien posar més llenya encara al motor d'explosió de l'Espanyol»
 «s'ha de frenar l'asturià»

El contrast entre el fred i la calor també és un recurs per a l'expressió:

«Aquest derbi català [...], el més calent dels darrers anys»
 «Fa fred, fa fred, aquí a l'estadi de Montjuïc, però el derbi és calent»

La resta d'usos no literals del llenguatge tenen propòsits expressius diversos, entre els quals abunden els que pretenen mostrar el valor d'un futbolista o d'una jugada:

«l'astre brasiler»
 «una obra d'art»
 «És Bojan [...] desset anys, i ja és una estrella de l'equip de Frank Rijkaard»
 «De nou Xavi la pilota, el timó d'aquest Barça»
 «està fet un bou aquest home»
 «Nova acció de perill d'aquest home, que és un dimoni»
 «Se'n va, fa màgia avui Messi, a l'estadi Olímpic de Montjuïc»

Les dificultats també són expressades mitjançant diversos tipus de metàfores:

«un partit molt costa amunt»
 «mal de pair»
 «donarà mal de cap al Barça»
 «no ha fructificat»

I les metàfores, de temàtica diversa, encara són utilitzades en molts altres contextos, amb el resultat final d'una major expressivitat. Per exemple, parlant del partit com d'una partida d'escacs s'observa «si mou peça també en Frank Rijkaard»; es diu que hi ha «bona sintonia» quan hi ha bona relació entre dues persones o es parla de *banyar-se* quan es vol fer referència al fet d'arriscar-se («me podria banyar i dir que...»; «Banya't una mica»). Algú també prova «a mem si pescava res»; es diu que els jugadors formen una *paret* («no ha pogut superar la paret que formaven els dos centrals de l'Espanyol») i es parla del públic assistent al partit com de «Les trenta-vuit mil ànimes que hi ha avui presents». De vegades el recurs a la hipèrbole és clar, com quan s'expressa que «S'ha quedat clavat el capità de l'Espanyol sobre la gespa de Montjuïc» o quan, per indicar una situació de daltabaix, es diu que «cau per avall l'estadi olímpic de Montjuïc».

Finalment també apareixen un bon nombre de dites i expressions fossilitzades que no tenen una interpretació literal i que enriqueixen l'estil de la locució i l'apropen a un llenguatge més col·loquial:

«S'està guanyant el sou el porter de l'Espanyol»

«L'Espanyol va ser l'autèntica bèstia negra del Barça»

«Rafa Márquez, se treu ses puces com pot»

«És una illa deserta Raúl Tamudo, eh»

«Nova jugada de Leo Messi per treure's el capell»

«Riera ha fet de les seves»

«la targeta se l'ha guanyada a pols»

«No hi ha preu en aquest partit»

«Li està fent una cintura a mesura aquest homenet avui»

«Un sorteig de campanilles, com es diu»

En aquesta retransmissió els trets que poden considerar-se dialectals probablement tenen més pes, tot i l'intent evident d'aproximació a una varietat estàndard. Moltes vegades els dialectalismes no apareixen de manera sistemàtica sinó al costat de les formes no marcades com a tals; en alguns casos es tracta d'un ús inconscient i d'altres es fa amb una intenció d'aproximació especial al públic. Així i tot, generalment el comentarista principal és el que menys ús fa de formes dialectals.

- Per exemple Antoni Terrades fa un ús general de l'article literari, però s'observen alguns casos en què, amb la voluntat d'esdevenir més informal, fa servir el salat: «se treu ses puces com pot», «s'ha jugat es cap».
- Encara és més evident l'oscil·lació entre les formes dels pronoms personals febles plenes i reforçades (en aquest cas no són emprats amb una determinada intenció): «se definirà» o «me diuen» al costat de «es diria», «es calma», «et va impactar», i la forma per a la segona persona del plural és *vos*.
- Pel que fa als verbs sí que s'hi observa un ús bastant sistemàtic de les formes pròpies del dialecte balear, una part de les quals és acceptada en el registre estàndard del català, mentre que la resta està més marcada com a dialectal o col·loquial: les formes de la primera i segona persona del plural del present d'indicatiu són en *-am* i *-au*

(*recordau*, *envia*, *sortejam*, etc) i la primera del singular es fa amb la desinència zero. A més, les vocals del lexema de les formes conjugades dels verbs *venir* i *tenir* són amb [e] o [ə] (*t[ə]ngut*). Són freqüents formes com *veim*, *duim*, *deim*.

- Els adverbis com «devora», «dins», «damunt» o «davant», no van seguits de la preposició *de*.
- L'ús de l'article personal és vacil·lant però, en cas que aparegui, ho fa amb la forma *en/na*.
- Altres formes pròpies del dialecte balear són *noltros* (al costat de *nosaltres*), *idò* (al costat de *doncs*) i d'altres que no són existents o habituals a la resta de dialectes, especialment en el central, i que no sempre estan marcades com a col·loquials: verbs com *torbar*, *cercar*, *botar*, *xerrar*, *dur*, *recular*, *parèixer*, etc. i formes com *per ventura*, *manco*, *tot sol*, *avui vespre*, *ca teva*, *darrers*, *espitjada* o *meem* (aquest sí clarament propi del registre col·loquial).
- L'hora és expressada amb el sistema habitual en el dialecte balear.
- Finalment, es poden observar alguns trets fonètics propis del dialecte balear, de vegades també en convivència amb les formes reconegudes com a estàndards: *desset* i *devuit*, *hom[o]* (al costat d'*home*), *c[o]ranta* o *c[ɔ]lcú* (al costat de *q[wa]ranta* o *q[wa]lcú*). S'observa algun cas puntual d'iodització com a *atur[aj]*.

Pel que fa als comentaristes de suport, destaca el fet que no hi ha una homogeneïtat dialectal: dos d'ells parlen una varietat del català central i només un té com a dialecte propi el balear. Així i tot, és destacable el fet que en un cas (Patty Sogas) es produeixi la introducció de formes del dialecte balear, que conviuen amb les formes del català central. La comentarista fa servir mots i expressions com *bon vespre*, *de bon de veres*, *tot d'una...* i fins i tot, puntualment, l'article

salat: «es número de sa camiseta», «es quatre des vint-i-quatre».

3.2.2. La correcció de la retransmissió

En la retransmissió d'IB3 no es detecten unes diferències tan clares pel que fa a l'assoliment d'un cert grau de correcció entre el locutor principal i els comentaristes de suport. En realitat cadascun d'ells presenta unes característiques particulars i globalment resulta que el que més s'allunya d'un model de llengua amb una certa correcció és el comentarista de la varietat balear (Raúl Pareja), que a més és entre aquests el que més pes té a la retransmissió, sobretot per una sèrie de trets fonètics i pronúncies clarament castellanitzants (ieisme, *ela* castellana i mala pronúncia també de [ʃ] i de les essos sorda i sonora). A trets generals, entre els comentaristes de suport s'hi identifiquen trets incorrectes i castellanismes de diferent mena.

- En l'ús dels pronoms febles (per absència o per un mal ús): «*li* ha fet caure» (on el complement directe que exigeix el verb *caure* és interpretat com a complement indirecte), «s'ha duit la pitjor part» (on manca el pronom *en*, en funció del complement de règim verbal que exigeix el verb).
- També apareix el *lo* neutre i algun ús incorrecte de l'article com davant els dies de la setmana: «des *del* dimarts».
- Els castellanismes sintàctics també són prou freqüents: molt sovint es veuen alterats els usos de *ser* i *estar* («*està* clar»); es detecta una tendència a abusar de la perífrasi formada per *estar* seguida de gerundi, sense un significat de progressió («les dificultats que *està tenint* Puyol»); es pronominalitzen verbs que en català no són pronominals («se *li* ha caigut»); i es construeixen oracions amb una preposició seguida de *que* àton («s'ha xerrat *de que* podria acabar...»).

- Però sobretot apareixen una gran quantitat de formes lèxiques incorrectes, de diferent mena, tant amb formes que són com a tals estrangerismes com amb altres de les quals es fa un mal ús per influència castellanitzant: *ademés*, *puesto*, *apretar*, *llevar* (amb el significat de *prendre*), *poderío*, *overbooking*, *estan encalentint*, *élite*, etc.

Antoni Terrades presenta un model de llengua que assoleix un grau relativament alt de correcció, tenint en compte també que es tracta d'una locució improvisada i que s'ha d'adaptar constantment al que el joc exigeix.

Fonèticament sobretot cal destacar que el comentarista pronuncia la *ela* castellana i realitzacions fonètiques considerades incorrectes (i d'influència castellana majoritàriament), tot i que no són sistemàtiques sinó que més puntuals: la de [j]o i algun cas de betacisme ([b]enut). En relació amb la terminologia, també es pronúncia tancada la vocal de g[o]l (en canvi sí que es pronuncia d[ɛ]rbi).

En el nivell morfosintàctic sobretot cal apuntar:

- Alguna errada en l'ús dels pronoms febles com a «s'ha desfet molt bé el jugador manxec».
- Construccions com «s'ha caigut», «se *li* ha quedat enrere la pilota», «s'ha quedat clavat» o «res *que* veure».
- També s'hi observen usos d'*estar* en lloc de *ser* («Zambrota *està* a la banqueta», «*està* clar») i d'*estar* seguit de gerundi sense un significat de progressió («*està endarrerint* molt el servei de falta», «*estan escalfant*»).

I tota una sèrie de paraules i d'expressions considerades castellanismes, com a mínim en l'ús que se'n fa:

- *escalfar* (i no *escalfar-se*, els jugadors, en el seu entrenament previ al joc en el camp),

donar[-se] la volta, quasi, quasi, banyar-se (amb el significat d'*arriscar-se*), *massa* (amb el significat de *gaire*), *vàries* (amb el significat de *diverses*), *degut a que* (*a causa que*), *recols* (amb el significat de *suport*), *comunment*, *a ti* (en lloc d'*a tu*), etc.

- Hi ha algun cas d'oscil·lació entre la forma correcta i la incorrecta com en el gènere assignat a *avantatge*: «*tota l'avantatge és per Milito*» però també «*tot l'avantatge és per Carlos Kameni*».

- La paraula *televisió* també és emprada amb el significat de *televisor* («una *televisió* de plasma»).
- Finalment es pot enumerar un seguit d'expressions calcades de les espanyoles com: «es pren el seu temps», «la pot tornar a *montar* l'argentí», «per treure's el capell», «un sorteig de *campanilles*»...

TAULA 2. Característiques lingüístiques de la retransmissió d'IB3

<i>Comentarista principal</i>	Antoni Terrades.
<i>Trets fonètics col·loquials</i>	• Vacil·lació en l'ús dels sons [s]-[z] i [ʒ]-[dʒ] (<i>pre[z]ionava</i>, <i>sorte[dʒ]am</i>). • Monoftongacions, tancament [e] en [i], elisió de vocals, assimilacions.
<i>Elisió (normal) de la vocal dels clítics</i>	Generalment sí, però amb vacil·lacions.
<i>Usos col·loquials dels pronoms febles</i>	Oscil·lació entre formes plenes i formes reforçades.
<i>Usos castellanitzants dels pronoms febles</i>	En alguns casos.
<i>Ús de l'article general</i>	Predominantment.

3.2.3. La terminologia del futbol

Els diversos comentaristes fan servir una terminologia semblant, formada per un conjunt de paraules de procedència anglesa, amb altres de formades a partir del sistema lingüístic del català. La metàfora també és una font important en la creació de termes i d'expressions que serveixen per a descriure el joc i el camp semàntic de la mort i de la guerra també és el més productiu. Això explica que siguin molt freqüents mots com *[fer]mal*, *lluitar*, *forçar*, *treva*, *armes*, *perill*, *patiment* o *atac*.

Bona part dels termes emprats per designar les jugades i els objectes durant el partit s'han format a partir de mots catalans; una part més petita són formes angleses adoptades o calcs d'expressions castellanes. Entre els que es troben reconeguts com a propis del llenguatge d'especialitat del futbol hi ha els que fan referència a accions: *avançar*, *cop d'esperó*, *canvi*, *centrada*, *contraatac*, *control*, *controlar*, *córner*, *entrada*, *falta*, *fora de joc*, *globus*, *interceptar*, *jugar la pilota*, *jugada [individual]*, *llançament*, *llançar*, *mans*,

marcar, *passada [llarga]*, *passar*, *penal*, *penjar la pilota*, *pilota llarga*, *pilota morta*, *rebre*, *rebuig*, *rebutjar*, *rematada*, *rematar*, *servei* (*de banda*, *de porteria*, *de córner*, també *de cantonada* o *des de la cantonada*), *servir*, *sortir*, *xiular*, *xut*.

I entre els noms d'objectes i funcions: *alineació*, *àrbitre*, *assistent*, *banda*, *banqueta*, *central*, *cercle central*, *contrari*, *davanter*, *defensa*, *esquerrà*, *frontal de l'àrea* (s'elideix *línia*), *lateral*, *línia* (*de fons*, *de banda*), *marcador* (jugador que marca), *pitxitxi*, *primer pal*, *punt de penal*, *punta* (*d'atac*), *segon pal*, *targeta*, *travessar*.

Per exemple es fa servir la traducció de l'expressió castellana *conducir la pelota* (*conduir la pilota*, *conduir el contraatac*) en comptes de la proposada pel Termcat, *portar la pilota*. També es fa servir la paraula *regata* per a l'acció que el diccionari terminològic reconeix com a *driblatge*, *regateig* o *retallada*. Entre els termes anglesos no acceptats, destaca l'ús de la paraula *eslàlom*. Algunes vegades la diversitat de formes per designar una acció respon clarament a una

necessitat expressiva, d'evitar les repeticions: s'alterna entre les formes *passada llarga* i *pilota llarga* (aquestes, acceptades al Termcat), amb les variants *passada en llarg* i *pilotada llarga*; també, per exemple, entre *servei de córner* (reconeguda pel Termcat) i *servei de/des de la cantonada*.

Altres formes que no es consideren pròpies del llenguatge d'especialitat del futbol però que són emprades molt sovint són, en el cas de les accions: *anar-se'n*, *anticipar-se*, *arrancar*, *arribar*, *assistència*, *atacar*, *aturar-se*, *avançar-se*, *baixar*, *bot*, *capitanejar*, *cedir*, *cobrir*, *combinar*, *connectar*, *control*, *cop* (de cap, de pit), *deixar* (la pilota) *per*, *demanar*, *desplaçament en llarg*, *desviar*, *endarrerir*, *endur-se'n*, *enroscar*, *entregar*, *fer efectiu*, *forçar* (el córner), *frenar[-se]*, *impactar*, *ingressar*, *intervenció*, *jugar*, *llançar-se*, *lluitar* [la pilota], *oferir-se*, *perdre* (la pilota), *pilota aturada*, *posar* (el peu, el cap), *posar* [la pilota] *en moviment*, *possessió*, *provar*, *pujar*, *recuperar*, *seguir*, *sortir de posició*, *superar*, *tocar* (la pilota), *tornar* (la pilota) *per*, *traspasar*, *treure* [la pilota, el córner, el servei de banda]. I els que designen objectes o rols: *acció*, *frontal*, *graderia*, *pretemporada*, *ocasions*, *pal dret*, *peu de gespa*, *pivot*.

Una part d'aquestes semblen formes calcades de l'espanyol com ara *arrancar en carrera*, *recolzar-se en* (+ *jugador*).

En la retransmissió també és el camp semàntic de la guerra i de la mort una de les principals fonts per a la sinonímia i la riquesa en l'expressió. Es produeix una alternança entre les formes: *duel/derbi* (encara que la segona és predominant), *impactar/estavellar*, *marcar/cobrir*.

3.3. CANAL 9

La narració del partit és desenvolupada només per dos comentaristes: Luis Urrutia, que n'és la veu principal, i Vicent Sempere, que tanmateix hi té un pes important. La seva locució es realitza en la varietat dialectal valenciana, tot i que amb algunes diferències entre ambdues veus, especialment en relació amb l'ús de

determinades formes castellanitzants, tant fonètiques com lèxiques (més freqüents en el segon).

3.3.1. El registre de la retransmissió

No es detecten diferències gaire importants pel que fa al grau de formalitat assolit pels dos comentaristes del partit. Els dos locutors fan una cert apropament a una varietat de llengua estàndard, encara que s'hi detecten trets col·loquials en tots els nivells de la llengua.

El model de llengua que fa servir Vicent Sempere presenta, com a trets fonètics més informals, la pronúncia apitxada de determinats sons, com a [t]oc i core[t]ar (per [3]oc i core[3]ar) o supo[s]em (per supo[z]em).

Els trets morfològics de tipus col·loquial més destacables tenen a veure sobretot amb l'ús de determinades formes verbals com *hi han*, *tindre o mantindre*. També fa ús de recursos expressius com ara els sufixos augmentatius o diminutius (*fluixet*, *justet*, *claríssim...*) i fins i tot aplica el sufix diminutiu castellà al nom personal –castellà– *Andresito*.

En el terreny del lèxic és on abunden els trets propis de la llengua informal, amb diferència. D'una banda, per l'ús de formes que no són acceptades o comunes en la llengua estàndard com ara *furtar* o *palmar*. D'altra banda, el locutor vol mantenir l'atenció del públic i per això és habitual que intenti captar-lo directament, apel·lant-lo (*atenció*) i amb l'ús de recursos expressius diversos:

- L'ús d'un llenguatge metafòric («és un monòleg blaugrana», «tocava palmar davant el Barça»).
- Les aposicions també serveixen per posar èmfasi en el que es diu («Ací, a Barcelona», «sense este home, sense Ronaldinho»), com també les preguntes retòriques («I qui frena a Messi? Imparable»).

La veu de Sempere té molt de pes a la retransmissió (no hi participa cap altre comentarista com a

col·laborador) i, a trets generals, mostra un estil proper al del comentarista principal.

Luis Urrutia, tot i que no amb tanta freqüència ni regularitat com el comentarista que l'acompanya, també presenta com a principals trets fonètics propis del registre informal:

- Determinades pronúncies apitxades: «la [tʃ]uga» (per «la [ɜ]uga»), *fi[s]icament* i «le[s]últimes» (per *fi[z]icament* i «le[z]últimes»). Són pronúncies que alternen amb les més formals o recomanades ([ɜ]oc) i, en el cas de les essos, es produeix algun cas invers, en què es pronuncia el so sonor en comptes del corresponent sord: *repeti[z]ió* i *condi[z]ions* (i no *repeti[s]ió* i *condi[s]ions*).
- Altres pronúncies que no acaben de coincidir amb l'estàndard oral són l'elisió de les consonants (especialment dentals) a final de mot com a *mor* (per *mort*) o la palatalització del so d'ela inicial puntualment com a [ʎ]ínia.
- L'allargament dels sons a final d'oració com a recurs expressiu és usat puntualment, en moments en què se cerca l'emoció màxima, i sobretot amb sons vocàlics.

En el nivell de la morfologia verbal el locutor també fa servir formes no sempre acceptades o recomanades per la normativa (encara que siguin habituals en la varietat dialectal valenciana oral col·loquial), no sempre sistemàticament, algunes vegades amb una alternança amb les variants més formals:

- *hi han, estiguera, siguera...*
- Pel que fa als clítics que precedeixen un mot començat amb un so vocàlic, no sempre es produeix l'elisió de la vocal neutra corresponent; aquest fet pot explicar-se en una part dels casos per una pausa (no exigida per la sintaxi de l'oració sinó pel ritme de la locució), però no sempre. D'aquesta manera s'observa una alternança de solucions com mostren els exemples: «l'Espanyol»/«el

Espanyol», «d'esmunyir-se»/«de Iniesta», «la envia», etc. L'elisió en algun cas també es produeix quan la norma exigeix que no es faci, com a «l'incorporació».

- En l'ús dels pronoms, el més destacable és l'ús de les formes pròpies del dialecte valencià; ara bé, com a conseqüència de l'espontaneïtat de la locució, sí que se'n detecta algun ús incorrecte: «Quin partit per a no llevar-li els ulls a el monitor de televisió» (a més de l'ús del terme *televisió* en comptes de *televisor*).

La sintaxi de la retransmissió es caracteritza per:

- Una tendència a les aposicions i a les repeticions: «està jugant com a punter, com a davanter del Barça»; «està demanant penal el Barça, tot el Barça demana penal».
- La realització d'oracions el·líptiques: «el francès en el seu natural carril esquerre», «Quin llançament, magistral!».
- Hi ha una alternança entre frases relativament llargues amb altres de molt breus, i és força habitual que el subjecte es col·loqui en posició final.
- És molt prolífica l'estructura sintàctica que comença les oracions amb la fórmula *quan veiem*: «Quan veiem de nou l'entrada mereixedora...», «Quan veiem repetit...».

La major part del text de la retransmissió és en tercera persona (és el seguiment del partit observat). El públic no és apel·lat amb gaire freqüència i en qualsevol cas és cridat mitjançant l'expressió *atenció*. El locutor parla en primera persona del plural quan vol identificar-se amb els espectadors («la meravella que ens acaba de regalar») i mostrar també la seva implicació personal en el partit («No reconec a l'Espanyol»). La retransmissió es realitza majoritàriament en present; el recurs al passat gairebé es limita per a comentar les jugades passades («ara sí que s'ha llançat a la piscina amb claredat»), i

el futur és emprat en general quan es preveu una acció immediata («Llançarà Marc Torrejón»).

Tot i que la locució participa de moltes característiques de la llengua col·loquial, es fan servir diversos recursos amb l'objectiu de fer-la més rica i menys repetitiva:

- D'una banda, aquest fet s'observa en l'ús de sinònims a l'hora d'anomenar persones, objectes o accions que són constants a la narració: *acte/part/meitat, córner/cantó, periquito/espanyol, barcelonista/blaugrana, equip/conjunt/grup, derbi/duel, Barça/Barcelona, homes/jugadors, afició/graderia/seguidors, porta/porteria, etc.*
- Moltes vegades s'evita la repetició mitjançant un grup de paraules, sovint perífrasis que volen expressar un mateix significat: *defensa/cos defensiu, Barça/Futbol Club Barcelona, fora de joc/posició avançada, Espanyol/equip periquito, camp/terreny de joc, Barça/el grup de Rijkaard.*

Qualque vegada una de les formes alternatives no es pot considerar normativa i té una correspondència directa amb una expressió castellana; és el cas, per exemple, de *competició lliguera* o de *punter* (el Termcat només accepta *punta*). Els topònims, els gentilicis i altres característiques relacionades amb algun jugador, el camp o algun altre personatge també són aprofitades: *el lleidatà, el francès, el jugador del Futbol Club Barcelona, etc.*

- Ara bé, la repetició és un dels recursos expressius més emprats per donar força i emotivitat al discurs: «Hi han càntics i més càntics en les graderies»; «Fora, fora, fora, fora, per damunt de la porta del Barça», «que ve el perill, que ve el perill», etc.

L'ús de construccions i de recursos propis del registre col·loquial és habitual.

- En són una mostra expressions com «i amb la seua cama *entre cometes* dolenta», «però si no pot amb ella », «vol pegar-li la volta al marcador», «Quina meravella és Lionel Messi, meravellós», etc.
- Els superlatius també són característics del registre col·loquial i tenen una funció molt emfàtica: «rigorosíssim silenci», «a un altíssim nivell», «perillósíssima»...

Les expressions metafòriques tenen una funció semblant; el grau de formalitat canvia d'unes a unes altres i n'hi ha de diferent mena. Els termes futbolístics formats a partir de la fixació d'una expressió metafòrica que apareixen en la retransmissió, pel que fa a les accions del joc, són *atacar, contraatac, fer el barret, passada de la mort, pentinar, rematada, retall i trenar la pilota*. I *capità*, que fa referència a la funció d'un dels jugadors de cada equip.

«la pilota pentinada per Xavi»
«retall espectacular»
«Li fa el barret a Zabaleta»

A la locució també són habituals els mots i expressions que designen accions o realitats pròpies del joc però que no es consideren terminològiques, i que s'han format també a partir de la fixació d'un ús metafòric de les paraules. És el cas d'*estavellar, fer l'estàtua, llançar-se a la piscina, lluitar la pilota, rebentar la pilota* i *remuntar*. Entre els noms apareixen *duel* (com a sinònim de *derbi*), els equivalents *perico* i *periquito*, i les formes *canterans, pedrera* i la *masia* per fer referència als jugadors que s'han format a l'equip filial.

«Carlos Kameni ha fet l'estàtua»
«Ara sí que s'ha llançat a la piscina amb claredat»
«En el derbi, en el duel, de la capital comtal»

Relacionades amb el camp semàntic de la guerra i de la mort, un bon grup d'expressions de base metafòrica augmenten l'expressivitat de la retransmissió, fent constants i emprant amb exageració les nocions de *perill*, de *risc* i de *mal*:

«Avui estan patint molt»

«Atenció a l'eixida, que ve el perill, que ve el perill»; «perill de gol»
 «a punt de complicar-se la vida»
 «Acaba de perdonar-li el Barça el segon a l'Espanyol»
 «Estan anant a mort a per eixes pilotes»
 «el moment de matar el partit»
 «i ara vol carregar-se el Barça»
 «El seu equip està donant la cara»

Efectivament, el conjunt de jugadors és tractat sovint com si es tractés d'un conjunt de soldats. En aquest sentit *cauen derrotats*, *afusellen l'empat*, van a la *carga* i les seves accions són *explosives*.

«només ha caigut derrotat»
 «Podia haver afusellat l'empat en el marcador»
 «Però va a la *carga* de nou»

El món del motor i de la velocitat també és aprofitat per a la creació metafòrica en aquesta retransmissió (i dels mitjans de transport en general):

«frenar a este home»; «s'ha frenat»
 «Messi tenia una autovia per banda dreta»
 «el francès en el seu natural carril esquerre»
 «és com un tren, és molt xicotet, però s'emporta per davant tot el que se li creua»
 «està vent passat com un avió per davant el jugador del Futbol Club Barcelona, Lionel Messi»

El recurs a la temperatura –en aquest cas al *fred*– també permet l'expressió mitjançant un llenguatge metafòric:

«S'ha quedat gelat el Lluís Companys»
 «ha quedat ara un tant més gelat»

En alguns casos es parla del futbol fent una equiparació amb altres jocs, com és el cas d'una partida d'escacs o de la diana (aconseguir una *diana* equival a fer un gol).

«en esta partida d'escacs entre Valverde i Frank Rijkaard »
 «des de la diana d'Andrés Iniesta»; «la diana aconseguida»

La resta d'expressions de base metafòrica, relacionades amb temàtiques diverses, contribueixen a la creació d'un determinat estil en la retransmissió (que tendeix a la creació d'emocions, a aproximar-se als espectadors). Una bona part pretén destacar el mèrit d'un jugador o de les seves accions, molt sovint amb el recurs evident a la hipèrbole:

«l'astre brasiler es queda fora de l'alineació titular»
 «serveix en safata el gol»
 «Només veu matrícules, només veu passar Messi, Bojan, Xavi»
 «al voltant dels quatre fantàstics, dels quatre magnífics, Messi, Eto'o, Ronaldinho, Henry...»
 «Atenció a Leo Messi que torna a fer diablures»
 «Està fent una segona part redona»

Altres metàfores comparen l'afició a «la parròquia local» o un jugador a «un mur». Del moment en què el joc és controlat predominantment per un dels equips, se'n diu que «és un monòleg blaugrana» i quan la pilota arriba al centre de l'àrea es diu que és «al cor de l'àrea». Els canvis que es produeixen entre els jugadors actius en el terreny de joc i els que esperen a la banqueta són expressats de diferent manera: «carrussell de canvis»; «el moment per al moviment de banquetes». En algun cas l'expressió metafòrica s'ha d'interpretar amb un cert sentit irònic, com en el cas de «colze que ha tret a passejar», on evidentment en realitat es descriu una acció violenta com és una colzada.

El darrer grup d'expressions que fan un ús no literal del llenguatge és el d'aquelles que tenen una forma més fixada, recollides del registre més col·loquial de la llengua:

«El Barça està en un creuament de camins»
 «ha plogut» (per a indicar que ja ha passat molt de temps)
 «ixquera de rosetes»
 «Ix per figues»
 «Els papers estan canviats»
 «enfila el camí»
 «No alça cap en esta competició lliguera»

«I Gudjonshen tenia totes les paperetes per abandonar el terreny de joc»

Luis Urrutia presenta molts trets en el seu model de llengua que estan marcats com a dialectals –una part important dels quals s'identifiquen també com a propis del registre col·loquial.

En el nivell de la fonètica, com ja hem vist, aquest fet es manifesta principalment en una pronúncia apitxada. Altres fenòmens observables són

- La reducció dels grups consonàntics complexos: [mol] i no [molt].
- Les dissimilacions ([atre] i no [altre]).
- Altres pronúncies tenen a veure amb fenòmens més concrets com ara [vuj] per [avuj], o [ɔlp] per [ɔp].

Aquesta tendència a les formes dialectals és encara més accentuada en el cas de Vicent Sempere, comentarista de suport.

Pel que fa a la morfologia, les variants emprades pels locutors coincideixen amb les pròpies del dialecte valencià:

- És molt clar i bastant sistemàtic en el sistema verbal.
- També en el l'ús dels pronoms febles, («*li la torna*»), en les formes del possessiu *seua/seues* i en l'ús del demostratiu *est-este/esta* (amb les diverses formes flexionades).
- Un altre fenomen propi del dialecte valencià és la pronúncia de [n] en els plurals de substantius aguts com [ɔmens].

Finalment, el lèxic dóna mostres de paraules que no són d'abast general: *vesprada*, *coixo*, *calfar*, *eixir*, *volta* (amb el significat de *vegada*), *àrea menuda*, etc.

3.3.2. La correcció de la retransmissió

La fonètica d'ambdós locutors es caracteritza sobretot per tractar-se d'una pronúncia apitxada. Sí que es noten diferències entre ells, principalment pel fet que Vicent Sempere, comentarista de suport, és betacista i en molts casos no pronúncia les laterals palatals [ʎ] (presenta ieisme). En la resta de nivells de la llengua es detecta un bon nombre de castellanismes.

Com a pronúncies fonètiques més o menys esporàdiques, en el cas de Luis Urrutia destaca la confusió puntual entre [s] i [z], que explica que es pronuncii, per exemple *condi[z]ions*. És clarament un castellanisme, d'altra banda, la pronúncia de les sigles ACB com a [aəbe].

A un nivell morfosintàctic es realitzen moltes formes no normatives, en molts casos manllevades o copiades directament del castellà:

- En relació amb l'article i els pronoms febles, hi ha una certa oscil·lació entre pronúncies amb i sense elisió de vocal davant mots començats per vocal: *l'encontre* però *la entrega*.
- En l'ús de la conjunció *que* i les preposicions també es produeixen moltes estructures incorrectes: «*després de que* Pérez Burrull», «*conscient de que* si amonestava Puyol», «*moltes més emocions que* viure».
- L'ús de la perífrasi d'obligació *tenir que* és molt constant: «*té que* veure l'encontre», «*té que* rebutjar», com també la perífrasi aspectual formada per *anar a* seguit d'un verb en infinitiu per indicar la imminència d'una acció: «*va a efectuar*», «*va a encarar a* Clemente».
- Un bon nombre de verbs transitius són emprats com a intransitius: «*superar al* Barça», «*encarar a* Clemente», «*enfrentar a* l'Espanyol i al Futbol Club Barcelona», etc.

Probablement és en lèxic on més abunden els castellanismes:

- Entre els castellanismes més cridaners – segurament usats conscientment com a tals– hi ha *sonrisa* o *poderío*.
- El derivat *lliquera* és emprat i és inexistent en català; en canvi sí que forma part del lèxic espanyol. *Vèrtix* és un altre dels castellanismes emprats. Una altra expressió clarament castellana és «va a la carga».
- Molts altres mots o expressions s'han de considerar incorrectes per l'ús que se'n fa com a *llevar* (amb el significat de "prendre") o a *massa* (amb el significat de "gaire"). El

possessiu *seu/seua* és emprat davant mots que designen parts del cos («amb la seua cama»).

- També apareixen construccions com «quin bot ha donat el porter» o «dóna la sensació» (en lloc de *pegar* un bot i *fer* la sensació).
- La perífrasi formada per *estar* seguit de gerundi també és emprat per designar accions que no impliquen un procés com a «està jugant-la Dani Milito» o «no està tenint molts més gols de miracle».

TAULA 3. Característiques lingüístiques de la retransmissió de Canal 9

<i>Comentarista principal</i>	Luis Urrutia.
<i>Trets fonètics col·loquials</i>	• Apitxament. • Elisió consonants finals (<i>mor</i> per <i>mort</i>). • Palatalització d'ela inicial (<i>[A]ínia</i>).
<i>Elisió (normal) de la vocal dels clítics</i>	Vacil·lant
<i>Usos col·loquials dels pronoms febles</i>	Puntualment. Ús de les formes pròpies del dialecte valencià.
<i>Usos castellanitzants dels pronoms febles</i>	Puntualment
<i>Ús de formes verbals col·loquials (analògiques)</i>	<i>hi han, estiguera, siguera...</i>

3.3.3. La terminologia del futbol

En l'ús dels termes propis de l'àmbit del futbol els dos locutors mostren un estil molt semblant. A part del que pròpiament són termes específics, mostren un mateix tipus de construccions que pretenen enriquir i fer més emocionant la retransmissió. Els símils bèl·lics i vinculats a la mort són els més freqüents i repetitivament apareixen expressions com: *perill, atacar, defensar, rebentar, mal, cop, risc, lluitar, donar la cara, mort, anar a per...* La retransmissió de Canal 9 destaca pel fet que és l'única en què apareix el mot *baló* i el seu derivat *balonada*.

És molt freqüent la construcció *tractar de* per a introduir una acció que intenta realitzar un jugador. Una gran quantitat de les paraules que designen accions formen part de la terminologia pròpia del futbol o dels esports de pilota en general: *jugada, passada, passada de la mort, gol, fora de joc, falta, toc de pilota, centrada, colpejar, contraatac, controlar,*

córner, empatar, entrada, (fer el) barret, jugar (la pilota), llançament, llançar, marcar, parar, pentinar, rebre, rebuig, rebutjar, retallar, tallar, xut, xutar.

I entre els principals noms d'objectes o funcions: *àrea, banda, banqueta, davanter, extrem, lateral* (jugador i *banda*), *línia de fons, mig centre, migcampista, mitja punta, porta, primer pal, punt de penal, segon pal, targeta groga, trajectòria de la pilota, travessar.*

D'altres no són reconeguts com a específics del futbol però són molt constants en la retransmissió: per a les accions *anar-se'n, accelerar (la pilota), alliberar (la pilota), atacar, cabotada, camada, centralitzar, colpeig, contactar, continuar, deixar (la pilota) darrere, demanar, desdoblament, disputar, encarar, endarrerir, esprint, guanyar (la pilota), jugar en llarg, lluitar (la pilota), mà, pillar (la pilota), posar (el peu), posar (la pilota) en joc, posició avançada, possessió, progressar, prolongar, rebentar (la pilota), recuperar, remuntada, tall, tancar, tocar, entrenar (la pilota), treta, xafar.* I els

noms *cantó*, *central*, *línia de passada*, *línia de tres quarts*, *pivot*.

Algunes de les formes emprades no estan reconegudes en català i en canvi sí que tenen un equivalent exacte en castellà, com per exemple *desmarc* (el terme equivalent reconegut oficialment és *desmarcatge*), *retall* (sí que estan reconeguts *retallada*, *driblatge* o *regateig*), *punter* (en lloc de *punta*), *botar* (en comptes de *llançar* o *picar*) i *golp franc* (i no la forma acceptada *tir lliure*). Tampoc no estan reconeguts en català els termes *eslòlom* (anglicisme) i *ralentir* (només el substantiu *ralentí*, terme del món del motor).

S'estableixen algunes parelles de paraules o expressions equivalents, que designen una mateixa acció o realitat (i no en tots els casos les dues opcions són admeses com a termes): *punter-davanter*, *cantó-córner*, *migcampista-central*, *colpejar-pegar*, *fora de joc-posició avançada*, *terreny de joc-camp*, *lateral-banda* (espai), *empatar-taules*, etc. També hi ha casos en què s'empren derivats o sinònims no reconeguts pel Termcat: ús de *desmarc* i *desmarcada* en lloc del terme acceptat *desmarcatge*, de l'expressió *fer la diagonal* (i no *passada en diagonal*), dels mots *eixir* i *eixida* (els termes són *sortir-sortida*).

4. ANÀLISI CONJUNTA I CONCLUSIONS

Les tres retransmissions tenen una base de característiques comunes important, però també un conjunt de trets distintius de cada canal. Per començar hi ha diferències pel que fa al nombre de participants en la retransmissió, la qual cosa té unes repercussions en les característiques d'aquesta: en la retransmissió de TV3 hi participen quatre comentaristes de suport, en la d'IB3 són tres comentaristes de suport i en canvi al canal 9 només n'hi ha un a part del locutor principal. En primer lloc només a la retransmissió d'IB3 hi ha una certa varietat dialectal entre els diferents participants. On més es noten les diferències pel que fa al grau de formalitat i de correcció entre el comentarista principal i la resta és en les veus de TV3.

El context en què es produeix el discurs és diferent en cada cas; evidentment com més participants hi ha a la retransmissió, més tendència hi ha que es produeixin encavalcaments, que coexisteixin formes o variants diverses d'un mateix mot, etc. Tanmateix la tendència és que els comentaristes principals mostrin un model de llengua més proper a un registre formal i amb un nombre més baix d'interferències. Els col·loquialismes en bona part s'identifiquen amb els trets marcats com a dialectals de cadascuna de les varietats del català de les retransmissions analitzades.

En l'estil de les tres retransmissions hi ha unes característiques comunes, i és que molt sovint s'utilitzen recursos lingüístics i expressius semblants o idèntics, en els diferents nivells del discurs. Moltes característiques lingüístiques s'expliquen per una necessitat d'espontaneïtat i d'adaptació al ritme del joc i és especialment en el pla morfosintàctic on es veuen més clarament les conseqüències d'aquest fet. En les tres retransmissions, en primer lloc, s'hi detecta una convivència d'oracions de diferent mena i extensió: des d'algunes molt simples, que de vegades són acumulacions de sintagmes, a d'altres molt llargues i més complexes. És fàcil que es produeixin oracions i fragments el·líptics (i tot i així entenedors) però probablement la frase més prototípica és aquella en què s'acumulen les aposicions. Aquestes permeten omplir un buit o silenci que es podria crear i per tant contribueixen a seguir el ritme del partit. La tendència a col·locar els subjectes al final de les oracions també pot tenir una explicació funcional, i és que dona més temps als locutors per a reconèixer els jugadors.

També sembla, almenys en part, una conseqüència de l'estil improvisat de la locució –que implica pauses i repeses no exigides per la sintaxi de les oracions– la no elisió de la vocal dels clítics davant les paraules començades en so vocàlic. Ara bé, aquest fenomen també pot estar propiciat i afavorit per una tendència castellanitzant i es pot comparar als casos en què no es produeixen les contraccions del tipus *de+el* o *per+el*.

La voluntat d'implicar (i emocionar) l'espectador és un altre tret de les retransmissions que en condiciona les

característiques i a trets generals sol implicar un allunyament de les formes expressives més formals. Segurament un dels recursos més emprats per a cridar l'atenció del públic és la repetició de paraules o sintagmes, que pretén destacar una determinada acció o característica. És un recurs fàcil i efectiu, però no l'únic amb aquesta finalitat. Les interjeccions, que són pròpies dels registres informals, també es poden entendre en aquest sentit i mostren, a més a més, la implicació del locutor en el joc (*uf!*, *ui!*, etc.).

Un altre grup de recursos és el que aprofita figures com les metàfores, les hipèrboles, les comparacions i fins i tot el conjunt d'expressions i dites populars a l'hora d'enriquir la llengua de la retransmissió i afegir emoció al discurs. En termes generals s'estableixen una bona quantitat de semblances pel que fa als usos no literals del llenguatge en les tres retransmissions. L'ús de les metàfores en les retransmissions és relativament alt i, tot i que hi ha molta variabilitat pel que fa a les temàtiques i als usos concrets, sí que es poden observar uns trets comuns en les tres locucions. Evidentment, la majoria de les coincidències pel que fa als mots o a les expressions de base metafòrica es produeixen en el conjunt de termes propis del llenguatge futbolístic. Entre aquests, se'n diferencien dos subgrups: d'una banda, apareixen els que tenen l'origen en l'àmbit de la guerra (*capità*, *atac*, *contraatac*, *rematada*, *rematar*) o de la mort (*pilota morta*, *passada de la mort*). D'altra banda, hi ha els que aprofiten la forma o el moviment d'un determinat objecte (*fer el globus*, *la bicicleta*, *el túnel*, *el barret*, *una trena*) o d'una acció (*pentinar*, *penjar la pilota*). En molts de casos també es produeixen coincidències entre els mots (no terminològics) de les diverses retransmissions que serveixen per a designar accions o realitats del joc i una bona part es relacionen també amb el camp semàntic de la guerra (els noms d'accions *estavellar*, *impactar*, *lluitar*, *remuntar* i el substantiu *duel*). Altres com *robar* o *conduir la pilota* o *llançar-se a la piscina* són freqüents a les retransmissions però es relacionen amb altres àmbits o activitats. Els noms *planter* (forma genuïna catalana)

i *pedrera* (forma calcada del castellà), també de base metafòrica, són emprades pels locutors.⁵

Les tres retransmissions coincideixen clarament en el propòsit d'augmentar l'emoció de la retransmissió mitjançant la creació de la sensació de *risc* i de *perill* al llarg del partit. Per aquest motiu es parla del joc com si es tractés d'una guerra entre dos exèrcits armats, que ataquen, es fan *mal* i lluiten a *mort* contra l'adversari. Aquesta equiparació, constant durant els noranta minuts de joc, fa que siguin els usos metafòrics relacionats amb el camp semàntic de la guerra i de la mort els més freqüents en les tres retransmissions. Hi ha dos camps semàntics més que no són tan explotats però que són comuns en les tres retransmissions. Un d'aquests és el del món del motor i de la velocitat; l'altre és el contrast que s'estableix entre el *fred* i la *calor* i el conjunt de connotacions que s'hi associen. Una altra font comuna de recursos per a les tres retransmissions és la formada pel conjunt d'expressions o dites de caràcter popular. Es tracta de formes fixades més o menys usuals en la llengua viva, en el registre col·loquial.

En els usos no literals del llenguatge que fan els comentaristes del llenguatge s'hi identifiquen també uns propòsits generals comuns. Al cap i a la fi, la finalitat és augmentar l'expressivitat del discurs de la retransmissió de tal manera que s'aconsegueixi un major apropament al públic (el recurs al registre col·loquial és molt efectiu en aquest sentit) i un augment de l'emotivitat en la descripció del joc. L'ús de les expressions provinents del camp semàntic de la guerra i de la mort esdevenen, per tant, molt útils per a aquest propòsit: és important per als comentaristes de mantenir al llarg de tot el partit la sensació de risc i de perill. La hipèrbole o l'exageració va lligada en molts de casos a les expressions de tipus metafòric. Amb finalitats diverses, la predominant és segurament la de mostrar i exagerar el valor d'un jugador, d'una acció determinada o de tot un equip en conjunt.

⁵ En el cas de la retransmissió de Canal 9 fins i tot apareix directament la forma castellana *canterans*.

Els mitjans per a evitar la repetició i elaborar un discurs més ric són semblants en els tres canals. Els grups de sinònims i de perífrasis que serveixen per a designar unes mateixes realitats o persones en general es repeteixen en les tres retransmissions. Per exemple, en el cas de les perífrasis, hi ha una forta tendència a fer servir gentilicis o topònims relacionats amb l'origen geogràfic de cada jugador. El gran recurs emfàtic és la repetició, molt emprada en les tres locucions, però no és l'únic: també coincideixen en la pronúncia allargada de determinats sons (especialment vocàlics, però també consonàntics) i en l'ús de diminutius, superlatius i expressions exclamatives retòriques de diferent mena (de sorpresa, d'alegria, d'emoció...). Els recursos amb què el locutor vol captar l'atenció del públic també són semblants en els tres casos, amb un mateix tipus d'expressions. Un altre tret comú de les retransmissions és la tendència a canviar entre temps verbals de passat, present i futur, de vegades de manera immediata, en una mateixa oració.

En el nivell de correcció assolit pels diferents canals de televisió sí que s'estableixen unes diferències més clares. En cada cas s'observa un major grau de correcció en el comentarista principal respecte dels comentaristes de suport, encara que el model de llengua és diferent en cadascun dels locutors. La llengua de la retransmissió de TV3 és la que en general menys s'allunya de la normativa, tot i que també és la retransmissió en què més diferències hi ha entre el model del comentarista principal i el dels comentaristes de suport. Àlex Castells és el locutor que més perfecció mostra en el nivell fonètic de la llengua, i en l'altre extrem queda el model fonètic de Luis Urrutia (Canal 9). El menor nombre de castellanismes –morfològics, sintàctics o lèxics– també és dona en el comentarista principal de TV3 i en alguns casos els castellanismes fins i tot són emprats –més o menys conscientment– amb una finalitat expressiva. En canvi l'aparició de castellanismes en tots els nivells de la llengua és molt més freqüent i sistemàtic en la retransmissió de Luis Urrutia (la d'IB3 queda en una posició central). Alguns usos són generals en les tres retransmissions i fan pensar en un calc directe de l'estil de retransmissions en castellà. El

cas més emblemàtic és l'ús constant de la perífrasi formada per *estar* seguida d'un verb en gerundi sense valor de duració o progrés. Altres castellanismes que es repeteixen en les tres retransmissions són l'ús d'*estar* en lloc de *ser*, l'ús pronominal de certs verbs i l'ús intransitiu de verbs que són transitius.

La unanimitat es troba a més a més en la manera de pronunciar els noms propis dels jugadors (i dels personatges vinculats al partit): amb un intent d'aproximació a la llengua original de cada nom o cognom. És a dir, els noms i cognoms catalans es pronuncien segons la fonètica catalana; en canvi els castellans segons la fonètica del castellà i s'intenta una aproximació a la pronúncia original en la resta de noms estrangers. Les oscil·lacions bàsicament només s'observen en els comentaristes de suport i els cognoms que poden presentar problemes són els que tenen una grafia que no permet interpretar-ne fàcilment la solució fonètica, com en el cas del cognom català *Puyol* (pronunciat [i] i també [ɜ]).

L'ús dels termes específics del món del futbol mostra un canvi pel que fa a l'adopció de la terminologia. Si en un primer moment els termes eren de procedència majoritàriament anglesa, ara bona part dels termes nous són agafats o calcats de les formes castellanes (cosa que també passa amb diverses expressions pròpies del món del futbol i que no són específicament termes: *pispar la cartera*, *llançar-se a la piscina*, etc.). La major part dels anglicismes s'han adaptat totalment al sistema de la llengua propi, és a dir, a la morfologia i especialment a la fonètica catalana. Alguns, com *fair play* i *eslàlom*, sí que mantenen una forma semblant a l'originària. Bona part dels termes són emprats pels comentaristes dels tres canals; els més repetits sovint mostren altres opcions (no sempre acceptades pel Termcat, i de vegades formes calcades de les castellanes) i hi ha una certa variació en la preferència per unes formes o unes altres. El lèxic que fa referència a les accions pròpies del joc, tan ric en formes metafòriques relacionades amb el camp semàntic de la guerra i de la mort, provoca que en l'estil de les tres retransmissions es tendeixi a mostrar el joc com quelcom arriscat, amb una presència important del perill i de la violència.

TAULA 4. Característiques lingüístiques de totes les retransmissions

	TV3	IB3	Canal 9
<i>Nombre de comentaristes de suport</i>	4	3	1
<i>Homogeneïtat dialectal en la retransmissió</i>	Sí	No	Sí
<i>Grau de diferenciació entre els comentarista principal i la resta</i>	Alt	Mitjà	Baix
<i>Correcció fonètica</i>	Alta (excepció: <i>ela</i> castellana)	Mitjana (<i>ela</i> castellana, cert betacisme, iodització puntual)	Mitjana (apitxament)
<i>Elisió (normal) de la vocal dels clítics</i>	Generalment sí, però amb vacil·lacions.		Vacil·lant
<i>Pronoms febles</i>	Alguns usos col·loquials i castellanitzants	Formes plenes/formes reforçades. Usos castellanitzants	Formes pròpies dialecte valencià
<i>Ús de l'article personal</i>	Vacil·lant (<i>el, l'</i>).	Puntualment (<i>en, n'</i>)	No
<i>Castellanismes més freqüents:</i> <i>Ús d'estar en lloc de ser.</i> <i>Ús de la perífrasi formada d'estar seguida de gerundi (sense valor de duració).</i>	Freqüentment		
<i>Ús de la perífrasi d'obligació tenir que</i>	No		Sí
<i>Pronominalització de determinats verbs</i>	Puntual	Sovint	Puntual

5. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Bassols, Margarida; Rico, Albert; M. Torrent, Anna (eds.). 1997. *La llengua de TV3*. Barcelona: Editorial Empúries.

Bassols, Margarida; Sagarra, Mila (eds.). 2009. *El col·loquial dels mitjans de comunicació*. Eumo Editorial/Universitat de Vic.

Company, Catalina; Puigròs, M. Antònia. 2006. *Llibre d'estil d'IB3*. Palma: COFUC.

Faura, Neus. 2007. «Tradició i innovació en la formació de la terminologia futbolística dels mitjans de comunicació». Dins D. Casals, N. Faura i A. M. Torrent (eds.). *Futbol i llengua*. Universitat Autònoma de Barcelona, 25-32.

Julià-Muné, Joan. 2004. *El llenguatge de la ràdio i de la TV*. Alzira: Edicions Bromera.

Payrató, Lluís. 1996. *Català col·loquial*, València: Universitat de València.

Payrató, Lluís. 1996. «Transcripció del discurs col·loquial», a Lluís Payrató, Emili Boix, Maria-Rosa Lloret i Mercè Lorente (eds.). Barcelona: Corpus, corpora, Promocions i Publicacions Universitàries, Universitat de Barcelona, 181-216.

Picó, Neus; Ramon, M. Magdalena. 2005. *Llibre d'estil per als mitjans de comunicació orals i escrits*. Palma: Universitat de les Illes Balears – Consell de Mallorca.

Diccionari de futbol. Termcat [en xarxa]. <http://termcat.cat>. [consulta: octubre 2010-maig 2011].